

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยว
บริเวณชายหาดเมืองพัทยา

วิทยา ผลลูกอินทร์

TH 0010164

14 ก.ย. 2548

196421

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2547

ISBN 974-9739-29-9

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

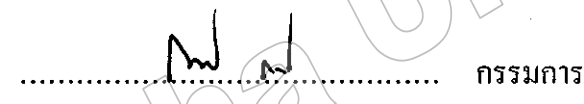
คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการบริหาร และคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร ได้พิจารณาปัญหาพิเศษฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

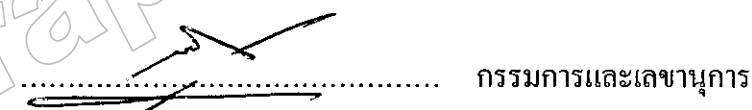
อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

.....
(อาจารย์กัจจุเซต ไกรวาส)

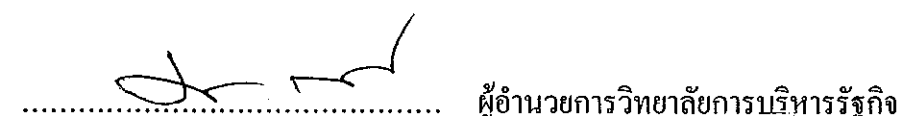
คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานวิชาปัญหาพิเศษทางการบริหาร

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สรุติ สุกตรัตน์)

..... กรรมการ
(ดร.โกวิท กระจ่าง)

..... กรรมการและเลขานุการ
(อาจารย์กัจจุเซต ไกรวาส)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับปัญหาพิเศษฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... ผู้อำนวยการวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(รองศาสตราจารย์ สรุติ สุกตรัตน์)

วันที่ 7 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

การวิจัย “เรื่อง ภาพลักษณ์สภาพทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาด พัทยา” ดำเนินไปได้ด้วยความกรุณาจากหลาย ๆ ท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ สรุติ สกุลรัตน์ ผู้อำนวยการโครงการรัฐประศาสตร์ที่ได้เปิดหลักสูตรนี้ขึ้นมาเพื่อให้ผู้ศึกษาได้เข้ามาเป็นนิสิตในครั้งนี้ ขอขอบคุณ ดร.ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร และอาจารย์กิจฐเขต ไกรวาส ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้การแนะนำในการคัดเลือกหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจ ได้สละเวลาอันมีค่ามาช่วยดูแลเอาใจใส่ ซึ่แนะนำเพิ่มเติมและแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย จนประสบผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบคุณ ผู้ทำงานวิจัยบทความและวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด และจัดทำ Website ต่าง ๆ ที่ช่วยทำการหาข้อมูล ขอขอบคุณทุกท่านที่ช่วยกรอกแบบสอบถาม ที่ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ความดีและประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่บิดา มารดา ตลอดจนบุคคลในครอบครัว และคณาจารย์ทุก ๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอดจนสำเร็จการวิจัย

วิทยา ผลถูกอินทร์

ชื่อปัญหาพิเศษ	ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา
ชื่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ	วิทยา ผลถูกอินทร์
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทั่วไป)
ปีการศึกษา	2546

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา” การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) บริเวณชายหาดพัทยาเนื่องจากพัฒนานั้นเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากมาย ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์นั้นจำเป็นต้องพิจารณาประโยชน์ด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไปกับการรักษาสภาพแวดล้อมของชายหาดพัทยาด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยาและศึกษาถึงภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดเมืองพัทยา โดยทำการศึกษาวิจัยเฉพาะนักท่องเที่ยวชายไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยผู้ที่มาท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาเพื่อพักผ่อนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมญาติกับเพื่อนมีค่าเฉลี่ยรองลงมา และการเดินทางมาประชุมสัมมนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านความสวยงามของน้ำทะเลมีความพอใจมากที่สุด โดยมีความชื่นชมในด้านความร่มรื่นรองลงมาและให้ความสำคัญกับความตื่นตึงของน้ำทะเลและด้านอากาศน้อยที่สุด ในส่วนของนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นพบว่าเรื่องโรคซาร์มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวของพัทยามากที่สุด โดยมีเรื่องจำนวนนักท่องเที่ยวความหนาแน่นบนชายหาด การส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองพัทยารองลงมา สำหรับด้านการบริการหาบเร่ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ด้านสภาพแวดล้อมต่างๆ ของชายหาดนักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญน้อยที่สุด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
ประวัติเมืองพัทยา.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	5
มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว.....	8
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ.....	15
พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม.....	17
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	30
ตัวแปรในการวิจัย.....	30
ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง.....	30
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิธีการรวบรวมข้อมูล.....	32
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	33
4 ผลการวิจัย.....	34
ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา.....	34
ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว.....	36
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา.....	40
ตอนที่ 4 ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา.....	45
แนวทางในการดำเนินการพัฒนาชายหาดพัทยา.....	49
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	51
แนวทางการดำเนินการพัฒนาชายหาดพัทยา.....	51
อภิปรายผล.....	52
ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา....	53
ข้อเสนอแนะ.....	54
บรรณานุกรม.....	56
ภาคผนวก.....	58
ภาคผนวก ก.....	59
ภาคผนวก ข.....	66
ประวัติย่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ.....	68

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ลักษณะด้านเพศ.....	36
2 ลักษณะด้านอายุ.....	36
3 ลักษณะด้านสัญชาติ.....	37
4 ลักษณะด้านที่อยู่อาศัยปัจจุบัน.....	37
5 ลักษณะด้านสถานภาพ.....	38
6 ลักษณะด้านการศึกษา.....	38
7 ลักษณะด้านอาชีพ.....	39
8 ลักษณะด้านรายได้.....	39
9 วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยวพัตยา.....	40
10 ลักษณะการเดินทางมาเที่ยวพัตยา.....	40
11 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาเที่ยวชายหาดพัตยา.....	41
12 ระยะเวลาที่เดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัตยา.....	41
13 สถานที่พักขณะที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัตยา.....	42
14 จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัตยา.....	42
15 ว่าเคยไปท่องเที่ยวชายหาดทะเลในจังหวัดอื่น.....	43
16 กิจกรรมที่ชอบทำขณะเดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัตยา.....	43
17 ค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวชายหาดพัตยา.....	44
18 ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติ.....	45
19 ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านความสะดวกของเส้นทางลงสู่ชายหาดพัตยา.....	46
20 ถึงโอกาสในการกลับมาเที่ยวชายหาดพัตยา.....	49

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ขีดความสามารถทางการรองรับสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล..... 25
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย..... 33

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัญหาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีอัตราการขยายสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีโรงงานการผลิตหรือมีปล่องควัน อันก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนอย่างมากมายมหาศาล เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องขนส่งตัวสินค้าเพื่อนำไปถึงมือผู้บริโภคและเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่จำเป็นต้องจำกัดปริมาณการผลิตหรือมีกำหนดโควต้า แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการให้บริการและการสร้างความพึงพอใจในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ภายในประเทศ เป็นเครื่องดึงดูดใจลูกค้าจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้เข้าไปท่องเที่ยวเมื่อถูกค้ำหรือนัยหนึ่งคือนักท่องเที่ยวได้เข้าไปท่องเที่ยวในประเทศนั้นก็จะนำเงินตราเข้าไปใช้จ่ายใช้สอยในเรื่องต่าง ๆ ทำให้กระแสการเงินมีปริมาณหมุนเวียนมากขึ้น และส่งผลกระทบเป็นทวีคูณต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ดังนั้นการพัฒนากرท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์นั้น จำเป็นต้องพิจารณาประโยชน์ด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาสภาพแวดล้อมของการท่องเที่ยวด้วย ด้วยเหตุนี้การศึกษาภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยาจะสามารถบอกได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยาสามารถสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด สิ่งใดไม่เป็นที่น่าพอใจนักท่องเที่ยวและจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข และผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวนำไปวางแผน เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของเมืองพัทยาต่อไป

ประวัติเมืองพัทยา

“พัทยา” มีประวัติเล่ากันมาตั้งแต่พุทธศักราช 2310 ก่อนที่จะเสียกรุงแก่พม่า 2 เดือน พระยาตาก (สิน) ซึ่งขณะนั้นเป็นพระยากำแพงเพชร เป็นแม่ทัพในกรุงฯ ต่อสู้กับพม่าอ่อนแออย่าง

ที่เป็นเช่นนี้ก็ต้องเสียดายกรุงเป็นมั่นจึงคิดหนีไปตั้งตัวใหม่ ทาสมิตรพรรคพวกได้ประมาณ 500 คน ยกออกจากค่ายวัดพิชัยมุ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับกับพม่าที่ยกติดตามไปถึง 4 ครั้ง จนกระทั่งได้เดินทัพล่องหน้าไปแขวงเมืองชลบุรี พระยาตากไปพักทัพที่บริเวณหน้าวัดใหญ่ อินทราราม (ปัจจุบัน) และจึงเคลื่อนทัพมุ่งไปยังจันทบุรีระหว่างทางได้พักทัพที่บ้านหนองไผ่ ซึ่งอยู่ด้านหลังสถานีตำรวจภูธรพิทยา ริมถนนสุขุมวิท (ปัจจุบัน) ตำบลนาเกลือ เมืองบางละมุง พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 กล่าวไว้ว่า ขณะนั้นนายกลมเป็นนายชุมนุมคุมไพร่พลอยู่ที่นั่นคอยสกัดจะต่อรอง และพระยากำแพงเพชรขึ้นขี่ช้างพรายถือปืนนกสับวางแดงพร้อมด้วยพลทหารแห่แวดล้อมหน้าหลังตรงเข้าไปในระหว่างพวกนายพลกลมซึ่งมาสังกัดอยู่นั้น ด้วยเดชบารมีบันดาลให้นายกลมเกรงเดชาานุภาพวางอาวุธเสียสิ้น พวกพลทหารเข้าอ่อนน้อมเป็นข้าแล้วนำทัพไปยุคลประทัพ ๗ ที่มีหนองน้ำ ครั้นรุ่งขึ้นวันอังคาร แรม 6 ค่ำ เดือนยี่ นายกลมจึงนำไพร่พลหมื่นหนึ่งนำทัพไปถึงตำบลแห่งหนึ่งหยุดพักแรมเสียคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นเดินทัพมาถึงจอมเทียนและทุ่งไก่อ๊ะเสียสกัดหีบ หยุดพักแรมแห่งละหนึ่งคืน ต่อมาตำบลแห่งนั้นชาวบ้านเรียกว่า “ทัพพระยา” และต่อมาเรียกใหม่เป็น “หมู่บ้านพิทยา” ต่อมาปัจจุบันได้เขียนใหม่เป็น “พิทยา” เหตุการณ์สำคัญของเมืองพิทยาได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2502 เมื่อมีรถบรรทุกขนาดใหญ่ของทหารอเมริกันเดินทางมาจากนครราชสีมา ซึ่งเดินทางมาเข้าบ้านตากอากาศของพระยาสุนทรพักอยู่เป็นประจำ บ้านดังกล่าวอยู่ตอนใต้ของหาดพิทยา โดยผลัดกันมาพักผ่อนเป็นงวด ๆ ละ 1 สัปดาห์ และพักอยู่ที่บ้านดังกล่าวด้วยพฤติกรรมเช่นนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมาเที่ยวพิทยา และต่อมาพิทยาได้เปลี่ยนจากหมู่บ้านชายทะเลที่สงบมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่ทันสมัย ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2521 พัทธามีฐานะเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2499 มีพื้นที่เฉพาะตำบลนาเกลือ ต่อมาได้ขยายเขตไปถึงพิทยาได้เมื่อปี 2504 มีพื้นที่ในการปกครองดูแลประมาณ 22.0 ตารางกิโลเมตร แต่เนื่องจากพิทยาได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ หน่วยการปกครองที่เป็นสุขาภิบาลอยู่เดิมไม่อาจจะบริหารราชการเมืองพิทยา พุทธศักราช 2521 ขึ้น ด้วยผลแห่งพระราชบัญญัตินี้จึงได้ยุบสุขาภิบาลนาเกลือ และได้จัดตั้งเมืองพิทยาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2521 เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ และให้เมืองพิทยามีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร โดยแหล่งท่องเที่ยวของพิทยาที่ได้รับความนิยมที่สุดคือ ชายหาดพิทยา ได้แก่ หาดนาเกลือ หาดพิทยา และหาดจอมเทียน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพิทยา

ที่เป็นเช่นนี้ก็จะต้องเสียกรุงเป็นมั่นจึงคิดหนีไปตั้งตัวใหม่ หารสมัครพรรคพวกได้ประมาณ 500 คน ยกออกจากค่ายวัดพิชัยมุ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และได้รับกับพม่าที่ยกติดตามไปถึง 4 ครั้ง จนกระทั่งได้เดินทัพล่องหน้าไปแขวงเมืองชลบุรี พระยาตากไปพักทัพที่บริเวณหน้าวัดใหญ่ อินทราราม (ปัจจุบัน) และจึงเคลื่อนทัพมุ่งไปยังจันทบุรีระหว่างทางได้พักทัพที่บ้านหนองไผ่ ซึ่งอยู่ด้านหลังสถานีตำรวจภูธรพิทยา ริมถนนสุขุมวิท (ปัจจุบัน) ตำบลนาเกลือ เมืองบางละมุง พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 กล่าวไว้ว่า ขณะนั้นนายกลมเป็นนายชุมนุมคุมไพร่พลอยู่ที่นั่นคอยสกัดจะต่อรอง และพระยากำแพงเพชรขึ้นขี่ช้างพราดือเป็นนกัศับรวงแดงพร้อมด้วยพลทหารแห่เวดล้อมหน้าหลังตรงเข้าไปในระหว่างพวกนายพลกลมซึ่งมาสกัดอยู่นั้น ด้วยเดชบารมีบันดาลให้นายกลมเกรงเดханูภาพางอาวุธเสียสิ้น พวกพลทหารเข้าอ่อนน้อมเป็นข้าแล้วนำทัพไปยุคลประทัฬ ณ ที่มีหนองน้ำ ครั้งรุ่งขึ้นวันอังคาร แรม 6 ค่ำ เดือนนี้ นายกลมจึงนำไพร่พลหมื่นหนึ่งนำทัพไปถึงตำบลแห่งหนึ่งหยุดพักแรมเสียคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นเดินทัพมาถึงจอมเทียนและทุ่งไก่อี้เสียสัดหีบ หยุดพักแรมแห่งละหนึ่งคืน ต่อมาตำบลแห่งนั้นชาวบ้านเรียกว่า “ทัพพระยา” และต่อมาเรียกใหม่เป็น “หมู่บ้านพิทยา” ต่อมาปัจจุบันได้เขียนใหม่เป็น “พิทยา” เหตุการณ์สำคัญเมืองพิทยาได้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2502 เมื่อมีรถบรรทุกขนาดใหญ่ของทหารอเมริกันเดินทางมาจากนครราชสีมา ซึ่งเดินทางมาเข้าบ้านตากอากาศของพระยาสุนทรพักอยู่เป็นประจำ บ้านดังกล่าวอยู่ตอนใต้ของหาดพิทยา โดยผลัดกันมาพักผ่อนเป็นงวด ๆ ละ 1 สัปดาห์ และพักอยู่ที่บ้านดังกล่าวด้วยพฤติกรรมเช่นนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมาเที่ยวพิทยา และต่อมาพิทยาได้เปลี่ยนจากหมู่บ้านชายทะเลที่สงบมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่ทันสมัย ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2521 พัทยามีสถานะเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2499 มีพื้นที่เฉพาะตำบลนาเกลือ ต่อมาได้ขยายเขตไปถึงพิทยาได้เมื่อปี 2504 มีพื้นที่ในการปกครองดูแลประมาณ 22.0 ตารางกิโลเมตร แต่เนื่องจากพิทยาได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ หน่วยการปกครองที่เป็นสุขาภิบาลอยู่เดิมไม่อาจจะบริหารราชการเมืองพิทยา พุทธศักราช 2521 ขึ้น ด้วยผลแห่งพระราชบัญญัตินี้จึงได้ยุบสุขาภิบาลนาเกลือ และได้จัดตั้งเมืองพิทยาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2521 เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่น รูปแบบพิเศษ และให้เมืองพัทยามีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร โดยแหล่งท่องเที่ยวของพิทยาที่ได้รับความนิยมที่สุดคือ ชายหาดพิทยา ได้แก่ หาดนาเกลือ หาดพิทยา และหาดจอมเทียน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพิทยา

2. ศึกษาภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ บริเวณชายหาดพัทยาซึ่งในเชิงกายภาพนั้นมีความยาวทั้งสิ้น 3 กิโลเมตร โดยเริ่มตั้งแต่แยกโรงแรมดุสิตรีสอร์ต เลียบไปตามถนนชายหาดจนถึงพัทยาใต้ (จุดเขาพัทยา) ซึ่งในบริเวณนี้ประกอบไปด้วยโรงแรม กัดตาการ์ ร้านค้า ร้านอาหารบาร์เบียร์ไนต์คลับ คาร์บาร์ และธุรกิจประเภทต่าง ๆ ให้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวยามราตรีอีกด้วย
2. กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา กำหนดให้เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาใช้บริเวณพื้นที่ชายหาดพัทยาเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ในขอบเขตชายหาดพัทยาที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยแบ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยาเพื่อการศึกษาครั้งนี้เป็น

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมของชายหาด เช่น ความสงบ ความร่มรื่น ทิวทัศน์ หาดทราย น้ำทะเล เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ ที่มนุษย์เป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้น รวมทั้งบริการที่มนุษย์ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น เก้าอี้ผ้าใบให้เช่า ห่วงยาง ห้องอาบน้ำจัด ร้านอาหาร หาบแร่แผงลอย ห้องพัก รวมทั้งที่จอดรถ ฯลฯ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนยังบริเวณชายหาดพัทยาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทั้งที่พักค้างคืนและไปเช้า-เย็นกลับ

ภูมิหลังนักท่องเที่ยว หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวอันได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ สมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเดินทางประเภทของกลุ่มเดินทาง ขนาดของกลุ่มเดินทาง พาหนะในการเดินทาง ระยะเวลาในการพักค้าง ประสบการณ์ในการเที่ยวชายทะเล จำนวนครั้งที่มาชายหาดพัทยา ค่าใช้จ่ายระหว่างการพักผ่อน

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง หมายถึง เหตุจูงใจต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อจุดมุ่งหมายต่างๆ เช่น ท่องเที่ยว/พักผ่อน, เยี่ยมญาติ/เพื่อน, ธุรกิจ/อบรม/ประชุม/สัมมนา

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาระสำคัญของการทบทวนวรรณกรรมในบทนี้ เป็นการเสนอรูปแบบและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นำมาพิจารณา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว
2. มุลเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ
5. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ความหมาย “นักท่องเที่ยว”

ได้มีการให้คำนิยามของนักท่องเที่ยวไว้มากมายโดยเฉพาะในระดับสากลได้มีการตกลงกำหนดขึ้นในครั้งแรก ค.ศ. 1937 โดยคณะกรรมการเศรษฐกิจของสันนิบาตชาติ ซึ่งให้คำนิยามว่า “นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ใดก็ตามที่เดินทางโดยใช้เวลา 24 ชั่วโมง หรือมากกว่านั้นในประเทศไทยที่ตนมิได้อาศัยอยู่ประจำ” และผู้ที่จัดว่าเป็นนักท่องเที่ยวในความหมายนี้ได้แก่

1. บุคคลที่เดินทางเพื่อความบันเทิงพักผ่อน
2. บุคคลที่เดินทางไปร่วมการประชุมหรือร่วมในคณะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. บุคคลที่เดินทางเพื่อธุรกิจ
4. บุคคลที่เดินทางมากับเรือเดินสมุทรแม้ว่าจะอยู่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงก็ตาม

ต่อมาในปี ค.ศ. 1950 สหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (IUOTO) ได้มีมติให้รวมผู้เยาว์และบุคคลประเภทอื่น ๆ ที่เดินทางไปต่างประเทศโดยจุดหมายเวลาสั้น ๆ ไม่ถึง 24 ชั่วโมง เข้าไว้ด้วย ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 องค์การท่องเที่ยวโลกของสหประชาชาติ (WTO) ได้จัดประชุมระหว่างประเทศว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวขึ้น ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ซึ่งที่ประชุมพิจารณาให้เห็นว่า เนื่องจากคำว่า การท่องเที่ยว เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางจึงสมควรกำหนดนิยามของคำว่า “นักท่องเที่ยวนานาชาติ” (international tourist) ให้เป็นคำที่มี

ความหมายกว้างขึ้น เพื่อให้เป็นหลักฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่จะสามารถใช้เปรียบเทียบซึ่งกันและกันได้ตลอดไป โดยเสนอแนะให้ประเทศสมาชิกใช้คำว่า “ผู้มาเยือน” (visitors) แทนคำว่า “นักท่องเที่ยว” (tourist) ซึ่งคำว่าผู้มาเยือนให้หมายถึง บุคคลที่ เดินทางไปยังประเทศที่ตนมิได้พักอาศัยอยู่เป็นประจำด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่มิใช่ประกอบอาชีพหารายได้ ซึ่งจะหมายรวมถึงผู้เดินทาง 2 ประเภท คือ

1. นักท่องเที่ยวค้างคืน (tourist) ได้แก่ ผู้มาเยือนชั่วคราวและพักอยู่ในประเทศที่มาเยือน ตั้งแต่ 24 ชั่วโมง โดยมีสิ่งดึงดูดใจให้เดินทางมาเยือน คือเพื่อการพักผ่อน การบันเทิง สุขภาพ ศาสนา การกีฬา

1.1 เพื่อการธุรกิจ ครอบครัว ราชการ และ/หรือ การประชุม

1.2 เพื่อการธุรกิจ ครอบครัว ราชการ และ/หรือ การประชุม

2. นักท่องเที่ยวที่มีได้ค้างคืน (excursionist) ได้แก่ ผู้มาเยือนชั่วคราวมาอยู่ในประเทศ ที่ไปเยือนโดยมิได้ค้างคืน หรือน้อยกว่า 24 ชั่วโมง ทั้งนี้รวมถึงผู้โดยสารที่กับเรือเดินสมุทร (ชาญชัย ดวงจิตต์, 2526, หน้า 76-77)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับนักท่องเที่ยวทั้งที่พักค้างคืนและนักท่องเที่ยวที่มีได้ค้างคืน

รูปแบบของนักท่องเที่ยว

โคเฮน (Cohen อ้างถึงใน เทียนชัย มัชฌมาน, 2524, หน้า 45-49) ได้นำเอาความต้องการ รสนิยมและอื่น ๆ มากำหนดรูปแบบของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. the organized mass tourist เป็นกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการในด้านที่ เกี่ยวกับการผจญภัยน้อยที่สุด และยังคงต้องการความสะดวกสบาย รวมทั้งมาตรฐานที่ดีตามแบบ สังคมของตน เช่น มีมีคฤเทศน์นำเดินทางด้วยรถปรับอากาศ หรือถ้าจะเดินทางไปยังที่ไกล ๆ ก็ จะต้องไปด้วยยานพาหนะที่มีความสะดวกสบายและมีความเร็วสูง นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะซื้อ บริการนำเที่ยวประเภทที่เรียกว่า package-tour โปรแกรมการเดินทางกำหนดไว้ล่วงหน้าอย่าง แน่นอนตายตัวนักท่องเที่ยวประเภทนี้มีความต้องการในเรื่องสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ น้อยแต่ความ ต้องการความสะดวกสบายและมาตรฐานที่ใกล้เคียงกับที่บ้านของตนจะอยู่ในระดับที่สูง

2. the individual mass tourist นักท่องเที่ยวประเภทนี้ยังจัดเป็นกลุ่มอยู่ และมี ลักษณะคล้ายพวกแรกที่แตกต่างกันก็คือ โปรแกรมการท่องเที่ยวจะไม่ได้กำหนดไว้ตายตัว อย่างไม่มีการเตรียมการท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ นั้น บริษัทหรือ agent ที่จัดนำเที่ยวเป็นผู้กำหนด สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ความต้องการด้านความสะดวกสบายและมาตรฐานที่ดียังอยู่ในระดับสูง

3. the explorer นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะกำหนดโปรแกรมการเดินทางของตัวเอง แต่ก็ยังต้องการความสะดวกสบายและการเดินทางที่เชื่อถือไว้วางใจได้ พวกนี้จะพยายามแสดงสัมพันธไมตรีกับคนในท้องถิ่นที่ตนไปเที่ยวและพยายามพูดภาษาถิ่นด้วย นักท่องเที่ยวประเภทนี้มีความกล้าหรือชอบที่จะเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับท้องถิ่นได้มากกว่า 2 พวกแรก แต่ก็ยังมีความระมัดระวังอยู่เสมอ ส่วนความต้องการในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ นั้น ค่อนข้างสูงแต่ก็ยังไม่ถึงกับปรับตัวให้เข้ากับท้องถิ่นได้อย่างสมบูรณ์

4. the drifter นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะละทิ้งแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่เคยประพฤติปฏิบัติอยู่ในประเทศของตนอย่างมาก พวกนี้จะหลีกเลี่ยงหรือไม่ติดต่อกับพวกบริษัทหรือ agent นำเที่ยวเลยและถือว่าการท่องเที่ยวแบบที่มากับบริษัทหรือ agent นำเที่ยวไม่ใช่การท่องเที่ยวที่แท้จริง พวกนี้พยายามที่จะเข้ากับคนท้องถิ่นให้ได้ พวก drifter นี้จะไม่มีการกำหนดการ เวลา และเป้าหมายสำหรับการเดินทางที่แน่นอน

นักท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภทนี้ Cohen ได้จัดเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 2 ประเภทแรก Cohen เรียกว่า institutionalized tourists ส่วน 2 ประเภทหลัง เรียกว่า non-institutionalized tourists

วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยว

ในการเดินทางท่องเที่ยวที่วุ่นนักท่องเที่ยวยุคใหม่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ซึ่งในที่นี้สามารถแยกจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. เดินทางเพื่อความบันเทิงหรือพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการเดินทางในวันหยุดพักผ่อน เพื่อแสวงหาสิ่งบันเทิงเริงรมย์ที่นอกเหนือจากชีวิตประจำวันหรือเป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนให้สดชื่นหลังจากเหน็ดเหนื่อยจากภาระการงาน ทั้งนี้เพราะสังคมในปัจจุบันทุกชีวิตต้องดิ้นรนตรากตรำทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทองและปัจจัยอันจำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อมาคือเรื่องราวของเวลาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความคิดที่ว่า การพักผ่อนหย่อนใจเป็นเรื่องราวของความเกียจคร้านและความไร้สาระนั้น ดูเหมือนจะไม่ถูกต้องนัก นับตั้งแต่สมัยที่ได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมอันเป็นการเพิ่มความสามารถในการผลิตของมนุษย์แต่ละคนเดี๋ยวกันก็ได้เพิ่มระเบียบกฎเกณฑ์ความลับซับซ้อนในสังคมให้มากขึ้นตามไปด้วย การดำรงชีวิตในสังคมเต็มไปด้วยความเครียดจนบางครั้งเกิดความรู้สึกที่เรียกกันว่า “ความแปลกแยก” (alienation) ที่รู้สึกว่าการทำงานเหมือนเครื่องจักรหรือชิ้นส่วนของเครื่องจักรที่ไร้ชีวิตจิตใจ ต้องหมุนไปตามทิศทางที่กำหนด ขาดเพื่อนขาดมิตรที่เห็นใจและเข้าใจ ดังนั้นสิ่งที่ตามมาคือความเครียดและความเสื่อมของจิตใจ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการไขหรือชดเชย ทางหนึ่งที่ทำได้และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือ การใช้เวลาในการพักผ่อนหย่อนใจ หรือมีช่วงที่เป็นอิสระหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ทั้งหลายในชีวิตประจำวันแม้จะเป็นการชั่วคราวก็ตาม

2. **เดินทางเพื่อวัฒนธรรม** การท่องเที่ยวในลักษณะนี้มีสิ่งจูงใจเป็นพิเศษ เช่น ความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อศึกษาให้เข้าใจถึงนิสัยใจคอ องค์กรและสถาบัน ตลอดจนการดำเนินชีวิตของคนท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือเป็นการเดินทางเพื่อเที่ยวชม โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือการเข้าร่วมในงานรื่นเริง เฉลิมฉลองในทางศิลปนาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์หรือการแสดงพื้นเมืองใด ๆ ในสถานที่หรือแหล่งต่าง ๆ

3. **เดินทางเพื่อการกีฬา** การท่องเที่ยวในลักษณะนี้มีจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมชมหรือร่วมเล่นกีฬา ในแต่ละนัดและประเภทของการแข่งขัน

4. **เดินทางเพื่อธุรกิจ** การท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นการเดินทางเพื่ออาชีพของนักธุรกิจ ที่ไปติดต่อธุรกิจตามที่ต่าง ๆ รวมทั้งการเดินทางโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะชมการแสดงในลักษณะงาน นิทรรศการ งานแสดงผลสำเร็จทางด้านวิชาการ

5. **เดินทางเพื่อการประชุม** การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบันคือ มีการเดินทางร่วมประชุม สัมมนา ฯลฯ ซึ่งหลังจากประชุมแล้วผลที่จะตามมาคือ การท่องเที่ยวของผู้เข้าร่วมประชุม

มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว

ในการพิจารณาวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวที่วันนั้น ไม่อาจละเลยความจริงที่ว่าโดยปกติบุคคลเดินทางท่องเที่ยวมักมีเหตุผลจูงใจมากกว่าหนึ่งอย่างเสมอ ในการศึกษาเรื่องวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการเดินทางท่องเที่ยวที่วันนั้น แมคอินทอช (McIntosh อ้างถึงใน ชาลวีย์ ควงจิตต์, 2526, หน้า 76-78) ได้ใช้คำว่า “มูลเหตุจูงใจ” (motivation) อธิบายเหตุจูงใจต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งได้จำแนกเป็น 4 ประการคือ

1. **มูลเหตุจูงใจทางด้านร่างกายหรือกายภาพ** ในลักษณะนี้หมายถึง ความต้องการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนร่างกาย เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านการศึกษา หรือรักษาสุขภาพ เช่น พักผ่อนตามอากาศชายทะเล หรือร่วมกิจกรรมเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น

2. **มูลเหตุจูงใจทางด้านวัฒนธรรม** ในลักษณะนี้หมายถึง ความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในประเทศอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม หรือวิถีชีวิต และประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

3. **มูลเหตุจูงใจทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** ในลักษณะนี้หมายถึง ความต้องการที่จะพบปะกับผู้คนใหม่ ๆ หรือการพบเพื่อนเก่า หรือญาติพี่น้อง รวมไปถึงการหลบหนีจากสภาพชีวิตประจำวันอันจำเจซ้ำซาก ครอบครัวและเพื่อนบ้านเพื่อไปพบและทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่

4. มูลเหตุจูงใจทางด้านสถานภาพและเกียรติภูมิสูงขึ้น การเดินทางในลักษณะนี้จะเป็นในด้านการศึกษา การประชุม และการติดต่อทางธุรกิจ เป็นต้น ที่จะเป็นการช่วยยกระดับสถานภาพหรือเกียรติยศชื่อเสียงของตนให้สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม มนุญ วัลย์เพชร (2530, หน้า 79-91) ได้จำแนกเหตุผลที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวจากเหตุจูงใจทั้ง 7 ประเภทนี้ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลสำคัญ 8 ประการ คือ

1. เพื่อการพักผ่อนคลายและความสดชื่นของร่างกายและจิตใจ การพักผ่อนหย่อนใจเกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือการมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากเดิมไป หลายคนต้องการเปลี่ยนอากาศ เปลี่ยนสิ่งแวดล้อม เช่น ไปหาความเพลิดเพลินและความรื่นเริงตามสถานที่ท่องเที่ยวตามชายทะเลเพื่อปิดเป่าความตึงเครียดของตน ความเงิบสงบของพื้นที่ชายทะเลที่ปราศจากฝูงชน และการส่งเสียงกึกก้อง แต่ว่าจะมีเม็ดทราย ทะเลที่มีความเพลิดเพลินตาเพลินใจ

2. เพื่อวัตถุประสงค์ด้านสุขภาพ เช่น ต้องการอากาศสดชื่น แสงแดด อากาศดี อากาศน้ำแร่

3. เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น การเดินป่า ไร่เขา เล่นสกี

เล่นเรือตกปลา เล่นกระดานโต้คลื่น ฯลฯ บุลดัน (Burton อ้างถึงใน มนุญ วัลย์เพชร, 2530, หน้า 84) ได้ชี้แจงว่าไม่ว่ารูปแบบของกิจกรรมในด้านการพักผ่อนจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร แต่ก็จะเป็นไปในลักษณะที่มีความว่องไวแคล่วคล่องและเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นแทนที่จะอยู่เฉย ๆ แบบสมัยก่อน เนื่องด้วยในปัจจุบันคนเราต้องทำงานหลายอย่างทำให้อยากมีกิจกรรม และเกิดความตื่นเต้นในยามว่างงาน ดังนั้นจึงทำให้ต้องมีการพักผ่อนด้วยการเล่นกีฬา

4. เพื่อความเพลิดเพลินตื่นเต้นและสนุกสนาน แมคอินทอช (Mcintosh อ้างถึงใน มนุญ วัลย์เพชร, 2530, หน้า 84) กล่าวว่า “การเดินทางไปท่องเที่ยวคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้เราได้รับความสะดวกเพลิดเพลิน แมคดักกอลล์ (McDougall อ้างถึงใน มนุญ วัลย์เพชร, 2530, หน้า 84) กล่าวว่า “ความสุขเป็นสิ่งสนับสนุนความเพลิดเพลินและแทบทุกโอกาสความเพลิดเพลินเป็นสิ่งปรุ้งแต่งความสุขของเราให้มีความสุขยิ่งขึ้น”

5. มีความสนใจต่างประเทศโดยเฉพาะให้ความสำเร็จ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หรือสถานที่จัดงานรื่นเริง และงานนักชดถุกษ์ไม่ว่าที่เกี่ยวข้องกับศิลปินานุกศิลป์ดนตรี ฯลฯ

6. เพื่อเหตุผลทางด้านบุคคล เช่น การไปเยี่ยมญาติ การไปพบปะประชาชนคนแปลกหน้าใหม่ ๆ การแสวงหามิตรใหม่ ๆ

7. เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านจิตใจ เช่น การไปจารึกแสวงบุญยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

8. เพื่อเหตุผลทางธุรกิจและวิชาชีพ เช่น การเข้าประชุมและสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับด้านอุตสาหกรรมการค้า วิชาชีพของตน และการเข้าประชุมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรของตน

เอิร์นสท์ ดิชเตอร์ (Ernest Dichte อ้างถึงใน มนุญ วัลย์เพชร, 2530, หน้า 92) ได้ให้ความเห็นว่า มีสิ่งจูงใจอะไรบ้างแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยกันทุกวันนี้ ท่านบอกว่าหากวิเคราะห์ในขั้นสุดท้ายแล้วก็ขึ้นอยู่กับตัวเรานั่นเอง

ดังนั้นเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจนี้ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นสิ่งผลักดันในจิตใจของบุคคลทุกคนอันเป็นตัวกระตุ้นเร้า และก่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่คาดหวังไว้ซึ่งในแง่ของการท่องเที่ยวก็คือ การคาดหวังว่าจะได้รับความพึงพอใจจากกิจกรรมเพื่อการหย่อนใจ (leisure activities) ต่าง ๆ นั่นเอง ซึ่งในเรื่องนี้ แคน (Dann อ้างถึงใน ชาญชัย ดวงจิตต์, 2526, หน้า 79) ได้แยกพื้นฐานแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวออกเป็นสองแนวทางคือ

1. เพื่อการแสวงหา คือ แสวงหาในสิ่งที่คล้ายเป็นรางวัลให้ตนเอง เช่น ความรู้สึกในความเป็นใหญ่ ความสามารถอันสูงสุดในการประสบผลสำเร็จในชีวิตการทำงานอยากที่จะได้เรียนรู้หรือเรียนรู้ในวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ การพักผ่อน การหย่อนคลาย การพบเพื่อนใหม่ หรือเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมใหม่ ๆ เหล่านี้เป็นต้น

2. เพื่อการหลีกเลี่ยงอันเป็นการปลีกตัวออกไปจากความจำเจของสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน หรือหลบหนีไปจากปัญหา ความวุ่นวาย ความยากลำบาก ความล้มเหลว ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ครอบครัว และเพื่อนบ้าน ถึงแม้จะเป็นการชั่วคราวก็ตาม

ซึ่งเหตุผลพื้นฐานทั้ง 2 ประการอาจจะเกิดขึ้นในลักษณะของส่วนบุคคลหรือในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในลักษณะกลุ่มได้ ในการท่องเที่ยวอันอาจจะมีเหตุจูงใจทั้งสองประการประกอบกัน หรือเน้นหนักไปทางใดขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลและเงื่อนไขที่แตกต่างกันไป

อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของแคน (Dann) ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการในด้านนี้หลายท่าน อโฮลา (Ahola อ้างถึงใน ชาญชัย ดวงจิตต์, 2526, หน้า 80) ได้กล่าวว่า การศึกษาของแคน (Dann) ได้มองข้ามการวิจัยทางจิตวิทยาสังคมในแง่ของพฤติกรรมและมูลเหตุจูงใจในการพักผ่อนของมนุษย์ โดยต้องไม่ลืมว่ามูลเหตุจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นเพียงส่วนหนึ่งของมูลเหตุจูงใจในการพักผ่อน มิใช่เรื่องเดียวกัน และในการศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวที่แท้จริงนั้น ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถสรุปแนวความคิดในลักษณะทฤษฎีได้อย่างแท้จริง การศึกษาคงเป็นเพียงแนวความคิดโดยทั่วไป ซึ่งความจริงอาจจะแตกต่างกันไปตามเงื่อนไข เวลา และสถานการณ์

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดในการท่องเที่ยว

ฮัดแมน (Hudman อ้างถึงใน ชาญชัย ดวงจิตต์, 2526, หน้า 80-86) ได้พิจารณาถึงปัจจัยสองกลุ่มที่เป็นสาเหตุมากระตุ้นเร้าให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวของบุคคล คือ

1. ปัจจัยผลักดัน (push factors) เป็นสภาพเงื่อนไขที่มากกระตุ้นให้เกิดแรงผลักดันภายในของบุคคลได้ออกเดินทางท่องเที่ยว

2. ปัจจัยดึงดูด (pull factors) เป็นสภาพเงื่อนไขภายนอกที่มาดึงดูดเร้าใจให้บุคคลได้ออกเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจัยทั้งสองนี้ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในลักษณะเป็นตัวเสริมเพิ่มกำลัง (reinforcement) ของกันและกันในการผลักดันให้เกิดแรงจูงใจในการท่องเที่ยว

1. ปัจจัยผลักดัน (push factors) ได้แก่

1.1 สุขภาพอนามัย ในสมัยดั้งเดิมยุคโรมัน คำแนะนำของแพทย์ในการฟื้นฟูสุขภาพอนามัยของผู้ป่วย คือ การเดินทางไปอาบน้ำแร่ตามบ่อน้ำแร่ต่าง ๆ หรือไปสูดอากาศบริสุทธิ์ชานทะเล ประเทศสังคมนิยมการไปเที่ยวตามอากาศชายทะเล คือ การฟื้นฟูสุขภาพเพื่อจะได้กลับมาเป็นสมาชิกที่มีผลผลิตภาพสูงต่อสังคมต่อไป ในสหภาพโซเวียตมีสถานฟื้นฟูสุขภาพโดยเป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “Sanatoria” แถบเชิงเขาเคอเคซัส และชายฝั่งทะเลดำมากมาย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้หมุนเวียนกันไปฟื้นฟูสุขภาพและจิตใจ เป็นที่ยืนยันในวงการแพทย์ในปัจจุบันว่า การตากอากาศในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีส่วนช่วยให้สุขภาพดีขึ้น ช่วยให้การรักษาโรคบางโรคได้ผลมากยิ่งขึ้น เช่น โรคหืด โรคหลอดลมอักเสบ โรคไขข้ออักเสบและโรครูมาติก รวมถึงโรคอัมพาต เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้น

1.2 ความอยากรู้อยากเห็น ในสิ่งนี้อาจจะถือเป็นแรงผลักดันภายในที่เห็นได้ชัด เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณในการอยากรู้อยากเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่ตนยังมารู้การเดินทางท่องเที่ยวไปก็เป็นการสำรวจโลกใหม่ ในความคิดและเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับตนเอง มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ผู้คนในกลุ่มรายได้ระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างสูงมีการเดินทางท่องเที่ยวอยู่เสมอ

1.3 การเดินทางท่องเที่ยว และความประทับใจประทับใจในสิ่งที่ได้พบเห็น ถ้าได้สร้างความสุขความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับบุคคล ดังนั้นจึงได้มีการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพยายามที่จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง

1.4 ศาสนา ในเรื่องของความเชื่อถือและความศรัทธาในหลายศาสนาที่จะต้องมีการเดินทางไปยังต่างประเทศ อันเป็นแหล่งกำเนิดของศาสนา หรือแหล่งอันเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางศาสนาจักร ดังนั้นพวกที่เดินทางไปนมัสการทางศาสนา (pilgrimage) ก็ได้รับผลความพอใจที่ได้มีการท่องเที่ยวไปในตัว

1.5 ธุรกิจและวิชาการเหตุผลทางธุรกิจ ถือเป็นเหตุผลสำคัญในการเดินทางเมื่อพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ การเดินทางโดยเหตุผลทางธุรกิจนั้น

จะมีลักษณะความยืดหยุ่นต่ำคือเมื่อราคาของการเดินทางเพิ่มขึ้นหรือลดลง จะมีผลน้อยต่อการเปลี่ยนแปลงของจำนวนการเดินทาง นั่นก็คือการเดินทางประเภทธุรกิจนี้เป็นสิ่งจำเป็นนั่นเอง ดังนั้นการติดต่อดูธุรกิจจึงทำให้เกิดการเดินทางขึ้น นอกจากนี้ในเรื่องของการเข้าร่วมในโครงการวิจัยบางอย่าง การประชุม การติดต่อกับสำนักงานใหญ่หรือย่อย รวมทั้งการไปศึกษายังวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ฯลฯ ก็ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว

1.6 เพื่อนฝูงและญาติพี่น้อง ในอเมริกา ปี ค.ศ. 1977 ได้มีการวิจัยการเดินทางภายในประเทศ พบว่า มีวัตถุประสงค์ของการไปพบญาติหรือเพื่อนคิดเป็น 38.40% ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกรวดเร็วขึ้น ผู้คนในส่วนต่าง ๆ ของโลกได้กระจัดกระจายกันไป มิได้จำกัดอยู่เฉพาะในประเทศของตน ดังนั้นการเชื่อมโยงจึงเป็นอีกเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ผลักดันให้เดินทาง ซึ่งมีทั้งเดินทางออกไปเยี่ยมหรือเดินทางกลับมาดูญาติ เป็นต้น

1.7 เกียรติภูมิ (estrums) เป็นความปรารถนาของบุคคลบางคนที่ตั้งความหวังไว้หรืออาจจะเป็นเพราะค่านิยมในสังคมบางประการที่ยกย่องการเดินทางไปในสถานที่บางแห่ง เช่น การท่องเที่ยวแถบยุโรป แถบทะเลแคริบเบียน และฮาวาย เป็นต้น เพราะแหล่งเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของผู้มีรายได้สูง และมีรสนิยมในการบริโภคสูง ในเรื่องความหรูหราฟุ่มเฟือย อันจะทำให้ผู้ที่ได้ไปเกิดความมีหน้ามีตาทัดเทียมเพื่อนฝูง จึงทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวขึ้น

2. ปัจจัยดึงดูด (pull factors) ได้แก่

2.1 แหล่งศิลปวัฒนธรรม (cultural landscapes) ผลงานและเรื่องราวของมนุษย์ทั้งยุคของบรรพบุรุษและยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งกระตุ้นและดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะสิ่งก่อสร้างและประติมากรรมทางประวัติศาสตร์ในสถานที่ต่าง ๆ

- โบราณคดี นอกเหนือจากการพบเห็นในตำรา นักท่องเที่ยวก็มีความปรารถนาอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่เป็จริง อันเป็นความศรัทธาใจดั้งเดิมของมนุษย์ เช่น แนวสาคิน (stomehenge) ที่อังกฤษ เป็นต้น

- ประวัติศาสตร์ สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ เช่น อนุสาวรีย์ ตึกรามบ้านช่อง สถานที่สำคัญเป็นพื้นฐานอันสำคัญที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสู่ดินแดนหรือประเทศนั้นได้อย่างดี

- พิพิธภัณฑสถาน เป็นส่วนหนึ่งของการทำความเข้าใจกับประวัติศาสตร์ในเรื่องต่าง ๆ และเป็นส่วนที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่ง

- เขตพื้นเมือง (folk landscapes) ความเป็นพื้นฐานเมืองดั้งเดิมเป็นความน่าสนใจที่นักท่องเที่ยวปรารถนาจะเข้าไปสัมผัส และกล่าวกันว่า การเดินทางท่องเที่ยวสเปนจะไม่สมบูรณ์ถ้าไม่ได้ผ่านเข้าไปในเขตชนบทที่เรียกว่า "The La Mancha" อันอยู่ทางใต้ของแมดริด ซึ่งรัฐบาล

พยายามอนุรักษ์ในทุก ๆ อย่างเอาไว้ ทั้งสภาพธรรมชาติการก่อสร้างและวิถีชีวิต (way-of-life) ของชาวพื้นเมือง

- สถานที่การเมืองเมืองหลวงของแต่ละประเทศมักจะมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ โดยเฉพาะสถานที่ทางการเมือง เช่น พระราชวังเครมลิน (The Kremlin of Moscow) และทำเนียบขาว (The White House) เป็นต้น

- สถานที่ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีสิ่งที่น่าสนใจน่าศึกษาอยู่มาก การแสดงและนิทรรศการในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ สามารถเป็นส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น มหาวิทยาลัย แคมบริดจ์ของอังกฤษ ฮาร์วาร์ดของสหรัฐอเมริกา

- สถานที่ทางศาสนา สถาบันทางศาสนาทั้งเก่าและใหม่ ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้ไม่น้อย สถานที่ก่อสร้างใหม่ ๆ ที่มีเอกลักษณ์ทางศิลปะของตนเองก็สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเยี่ยมชมได้เช่นเดียวกัน

2.2 ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้ คือ

- งานเทศกาลหรือประเพณี นักท่องเที่ยวพยายามที่จะเข้าไปเที่ยวชมในสถานที่ต่าง ๆ ในช่วงที่มีงานเทศกาล หรืองานประเพณี เช่น งานมาร์ดิกราส์ในนิวออลีนส์ งานคาร์นิวัลในริโอเดจาเรโน เป็นต้น

- ศิลป์ ย่อมเป็นสิ่งที่แน่นอนว่า ศิลป์เป็นสิ่งที่ดึงดูดและสร้างความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวไม่น้อยทั้งในด้านจิตรกรรมประติมากรรม ภาพพิมพ์ และสถาปัตยกรรม ยิ่งในขณะที่มีการจัดแสดงงานศิลป์ที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้เข้าไปเที่ยวชมมากขึ้น เช่น งานแสดงศิลปกรรมแห่งเอดินเบิร์กในสกอตแลนด์

- หัตถกรรม ประชาชนในท้องถิ่นมักจะมีผลประโยชน์หรือเลี้ยงชีพ จากงานฝีมือ หัตถกรรมพื้นบ้านดั้งเดิม รวมทั้งการสาธิตวิธีการประดิษฐ์ในหัตถกรรมนั้น ๆ ซึ่งก็มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจซื้อหาผลิตภัณฑ์ไปเป็นของที่ระลึก

- ศิลป์การแสดงและการดนตรี ที่เห็นได้ชัดคือ ฮาวาย, ดาฮิติ, เม็กซิโก, สเปนใช้แรงดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยอาศัยบรรยากาศของเสียงเพลงและการรำร่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นของตนเองด้วย

- ภาษา การเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ภาษาของเจ้าของภาษามีมากขึ้นในปัจจุบัน

2.3 ลักษณะทางกายภาพ (physical) สภาพทางธรรมชาติมีผลอย่างมากต่อการดึงดูดผู้คนที่มาเที่ยวในดินแดนนั้น

- สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศมีผลต่อการท่องเที่ยวโดยเหตุผลที่มันได้สร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่เที่ยวชมโดยตัวของมันเอง เช่น การอาบแดด ความสดชื่นของอากาศบริสุทธิ์ เป็นต้น

- สภาพทัศนียภาพ ทัศนียภาพเป็นเรื่องสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่ท้องถิ่น ทัศนียภาพที่สวยงามมีมากมาย เช่น ป่า เขา ทะเล รวมไปถึงทัศนียภาพใต้ทะเล เป็นต้น

2.4 ชีวิตสัตว์ป่า เป็นสิ่งดึงดูดใจให้ได้ไปเที่ยวชมที่สำคัญเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจจะแยกเป็นสองประเภท คือ ไปเที่ยวชม ไปดู ไปสังเกต ซึ่งอาจจะถ่ายภาพสวยงามของชีวิตสัตว์มาเก็บไว้ดูอีกประเภทหนึ่งคือการไปล่าสัตว์ ซึ่งถือเป็นกีฬาและความสนุกสนานที่เสนอให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.5 สิ่งบันเทิงเริงรมย์ เรื่องและเวลาของการพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่งก็คือ การหาความบันเทิงเริงรมย์ให้กับตนเอง ซึ่งในสภาพปัจจุบันความบันเทิงเริงรมย์กลายเป็นลักษณะและคุณสมบัติประการหนึ่งของสังคมเมือง ความบันเทิงเริงรมย์ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางนี้มีมากมายหลายเรื่อง เช่น การกีฬา, ภาพยนตร์, อาหารที่พิเศษหรูหราฟุ่มเฟือย ฯลฯ

2.6 เรื่องอื่น ๆ เรื่องหรือสิ่งที่จัดว่าเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชม เช่น คุณลักษณะของเจ้าของบ้านหรือเจ้าของท้องถิ่น ความสุภาพอ่อนโยน ความสะอาดสวยงาม ความปลอดภัย เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องปลีกย่อยแต่ก็มีความเกี่ยวข้องพันในการเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสู่ดินแดนนั้น

สิ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยดึงดูด และปัจจัยผลักดันให้เกิดการเดินทาง โดยปกติการเดินทางมักจะมีมากกว่า 1 เหตุผลเสมอ ในขณะที่เดียวกันบางครั้งแรงจูงใจในการเดินทางไปท่องเที่ยวก็มักจะมีอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่ไม่สามารถเดินทางไปได้ เช่น สุขภาพ ความสูงอายุ ความพิการ ปัญหา รายได้ ค่าครองชีพ ความปลอดภัย เวลา โอกาส ปัญหาด้านครอบครัวและภาระงาน เป็นต้น ปัจจัยดึงดูดและปัจจัยผลักดันเป็นแนวความคิดที่นักวิชาการได้พยายามที่จะอธิบายถึงสาเหตุมูลฐาน หรือแรงจูงใจทางจิตวิทยาต่าง ๆ ในการโน้มน้าวให้บุคคลตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ โดยปัจจัยดึงดูดจะเป็นปัจจัยภายนอกของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ดึงดูดให้มีการเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่นั้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยผลักดันซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและผลักดันให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ชักนำไปสู่การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ในการวิจัยนี้ได้นำแนวความคิดนี้มาใช้ในการสร้างข้อคำถามการวิจัย กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัย อันได้แก่ รูปแบบของการมาเที่ยวและวัตถุประสงค์ของการมา

แนวคิดเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจ

คลาวสัน และคเนท (Classon & Kentsch อ้างถึงใน คีรี ศิริวัลย์, 2526, หน้า 46-47) ได้แบ่งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจนอกบ้าน โดยพิจารณาจากลักษณะทางกายภาพและความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจดังนี้

1. user-oriented areas ลักษณะของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจประเภทนี้ คือ ผู้ใช้บริการสามารถเดินทางไปใช้บริการได้อย่างสะดวกอยู่ไม่ไกลจากแหล่งชุมชนมากนัก นอกจากนี้ยังเสียเวลาในการเดินทางเพียงเล็กน้อยทำให้สามารถใช้บริการได้เกือบตลอดเวลา เช่น หลังจากเลิกงาน วันหยุด หรือวันธรรมดา เนื้อที่ของสถานที่ดังกล่าวก็มีขนาดไม่ใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ก็มีสวนลุมพินี สวนจตุจักร สวนสยาม เป็นต้น

2. resource-based areas ลักษณะที่สำคัญคือ จะอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชน ผู้ไปใช้บริการจึงต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางสูง นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นในด้านคุณภาพหรือลักษณะทางกายภาพที่พิเศษ เป็นแบบฉบับของตัวเองที่ดึงดูดความสนใจได้มากทางด้านพื้นที่จะมีขนาดใหญ่ยกเว้นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจมีเนื้อที่ไม่มาก การเดินทางไปใช้บริการต้องอาศัยเวลาอย่างน้อย 3-4 วันขึ้นไป สำหรับในประเทศไทยที่มีอยู่และรู้จักแพร่หลายคือ วนอุทยานเขาใหญ่ อุทยานภูกระดึง ประสาทหินพิมาย เป็นต้น

3. intermediate areas มีลักษณะอยู่ระหว่าง 2 ประเภทข้างต้นกล่าวคือ ผู้เดินทาง ไปใช้บริการอาจสามารถเดินทางไป-กลับภายในวันเดียวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เวลาและความพยายามในการเดินทางมากนัก เช่น ชายทะเล บางแสน พัทยา น้ำตกสาริกา เป็นต้น

คลาวสัน และคเนท (Classon & Kentsch, 1974, pp. 93-103) กล่าวว่า ความต้องการด้านการพักผ่อนหย่อนใจนอกจะเปลี่ยนไปตามระยะทาง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมอื่น ๆ อีก คือ

1. ประชากร อัตราการเพิ่มของประชากร โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้สถานที่พักผ่อนจะทำให้ต้องการไปใช้บริการมากขึ้น นอกจากนี้โครงสร้างของระดับอายุของประชากร ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบของการพักผ่อนหย่อนใจ เพราะประชากรแต่ละระดับอายุจะมีความต้องการชนิดของการพักผ่อนหย่อนใจที่ต่างกัน เช่น เด็กต้องการสนามเด็กเล่น วัยรุ่นต้องการชายทะเล เป็นต้น

2. รายได้ โดยทั่วไปแล้วการพักผ่อนหย่อนใจถือได้ว่าเป็นสินค้าปกติชนิดหนึ่ง แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วการพักผ่อนหย่อนใจมีแนวโน้มที่จะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เพราะเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น เขาจะใช้จ่ายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในสัดส่วนที่มากกว่าจะซื้อสินค้าชนิดอื่น แต่โดยปกติมนุษย์ต้องการพักผ่อนหย่อนใจอย่างน้อยระดับหนึ่ง ช่วงนี้เราถือว่าอยู่ในช่วงที่อุปสงค์มีความ

ยืดหยุ่นต่อรายได้ต่ำ แต่เมื่อใดที่เขามีรายได้ระดับสูงขึ้นกว่าเดิม และมีความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ เราถือได้ว่าเป็นความฟุ่มเฟือยและความยืดหยุ่นของการพักผ่อนหย่อนใจต่อรายได้สูง

3. การคมนาคม การเดินทางไปยังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต้องอาศัยการคมนาคมระบบการคมนาคมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องมือสนับสนุนปริมาณการพักผ่อนหย่อนใจ

4. เวลาว่างงาน (aggregate leisure time) ของคนในสังคมจะเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น และสัดส่วนของเวลาว่างงานที่เพิ่มขึ้นนี้จะไม่กระจายอย่างเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลต่างวัยและอาชีพ อย่างไรก็ตามความสำคัญของเวลาว่างเพื่อใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจอยู่ที่ขนาดหรือช่วงกว้างของเวลาของแต่ละคนมากกว่า เพราะคนในสังคมอาจจะมีเวลาว่างมากขึ้น แต่ขนาดของเวลาว่างในแต่ละช่วงอาจสั้นมากจนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจได้

ในการเดินทางไปสถานที่พักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านแห่งใดแห่งหนึ่ง คนส่วนใหญ่ชอบที่จะคิดถึงความสะดวกสบาย หรือความพอใจที่จะได้รับจากการที่ได้อยู่ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจนั้น ๆ เสมอ แต่ความเป็นจริงแล้วการไปพักผ่อน ณ แห่งใดนั้น จะต้องประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. anticipation ในขั้นแรกของการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจจะต้องมีการคาดคะเนหรือวางแผนล่วงหน้าไว้ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับจากเพื่อน ญาติพี่น้อง หรือคำโฆษณาการตัดสินใจ อาจใช้เวลาเพียงเล็กน้อยในกรณีที่จะไปพักผ่อนในสถานที่ใกล้ ๆ เช่น สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น หรืออาจจะต้องเวลาเป็นสัปดาห์ในกรณีที่จะไปพักผ่อนไกล ๆ อย่างไรก็ตามในบางครั้งการเดินทางไปพักผ่อนอาจเกิดขึ้นได้ โดยมีได้มีการวางแผนมาก่อนอันเนื่องมาจากการชักจูงของบุตรหลานญาติพี่น้องหรือเพื่อน ตามปกติผู้ที่เดินทางไปพักผ่อนจะต้องคิดถึงแต่ส่วนที่ดีของสถานที่ที่จะไปใช้บริการก่อนเสมอ

2. travel to ขั้นตอนที่ต่อไปคือ การเดินทางไปยังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งอาจจะเป็นเพียงการเดินทาง การขี่จักรยาน จนกระทั่งถึงการเดินทางโดยรถไฟ หรือรถยนต์ ขั้นตอนนี้อาจจะเสียเวลา และค่าใช้จ่ายสูงกว่าขั้นตอนอื่น ๆ ในระหว่างการเดินทางอาจจะได้รับความพอใจหรือความไม่พอใจก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ลักษณะยานพาหนะ ระยะเวลา สภาพภูมิอากาศ และฤดูกาล เป็นต้น

3. on-site นักท่องเที่ยวทั่วไปคิดว่าสถานที่ที่อยู่ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นขั้นตอนเดียวของการเดินทางไปพักผ่อน ซึ่งความสนุกสนานอยู่ในขั้นตอนนี้ ค่าใช้จ่ายและเวลาที่ใช้ในขั้นตอนนี้อาจจะมาก หรือน้อยกว่าขั้นตอนอื่น ๆ ก็ได้ ขึ้นอยู่กับชนิดของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

4. travel back มีลักษณะเหมือนกับตอนขาไป การเดินทางกลับอาจจะใช้เส้นทางเดิมหรือเส้นทางใหม่ก็ได้ ในขั้นตอนนี้จะให้ความรู้สึกที่แตกต่างจากขาไป เพราะว่าผู้ที่ไปพักผ่อน

หย่อนใจมักจะได้รับความเหน็ดเหนื่อย และอ่อนเพลียซึ่งผิดกับตอนขาไป เพราะในตอนนั้นยังสดชื่นอยู่ ดังนั้นทัศนคติต่อการเดินทางในขั้นนี้อาจจะเป็นลบ

5. recollection เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการไปพักผ่อนหย่อนใจ เมื่อการเดินทางไปพักผ่อนสิ้นสุดลงผู้เดินทางจะคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากการพักผ่อนด้านความสนุกสนาน และเบื่อหน่าย ถ้าผู้เดินทางได้รับความประทับใจในทางที่ดีก็มีแนวโน้มที่จะเดินทางไปอีก จะเห็นได้ว่าความต้องการด้านการพักผ่อนหย่อนใจขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม อันได้แก่ โครงสร้างของระดับอายุประชากร รายได้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การคมนาคม เวลาว่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวความคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการวิจัยนี้ โดยนำปัจจัยเหล่านี้มาเป็นตัวแปรในการวิจัยด้วย อันได้แก่ รายได้ ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ความสะดวกในการเดินทาง ช่วงเวลาที่มา เป็นต้น

พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร ถนน ชุมชน หรือเมือง ฯลฯ และสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ลำธาร ฯลฯ ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ต้องมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับบุคคล หรือกลุ่มสังคมที่เป็นองค์การหรือสถาบัน ตามบทบาทและหน้าที่โครงสร้างทางสังคม นอกจากนั้นมนุษย์ยังต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นนามธรรม อันได้แก่ ระบบคุณค่าที่ยึดถือซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึก และทัศนคติต่าง ๆ สิ่งที่เป็นนามธรรมนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นไปตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดได้ ในแต่ละสภาพการณ์ของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ย่อมมีมิติทางด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526, หน้า 2)

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามเข้าไปควบคุมสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไว้และพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์มากที่สุด ซึ่งความพยายามของมนุษย์มีทั้งผลดี และผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หรือในระยะยาว ซึ่งเป็นปัญหาที่มนุษย์เองพยายามที่จะกำหนดขอบเขต และแนวทางในการพัฒนา สิ่งแวดล้อมเพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

เกษม จันทรแก้ว (2520, หน้า 14) ชี้ว่าการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์นั้น เป็นปรัชญาหลักของการศึกษาทางวิทยาศาสตร์สังคม เพราะแนวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ทางสังคมนั้น

จำเป็นต้องศึกษาบทบาทของสิ่งแวดล้อมต่อพฤติกรรมมนุษย์ และการแสดงพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรก็ดีถ้าได้ตระหนักถึงบทบาท และพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาระบบสิ่งแวดล้อมแล้ว เชื่อเหลือเกินว่ามลภาวะสิ่งแวดล้อมจะไม่เกิดขึ้นต่อระบบสิ่งแวดล้อมของมนุษย์อย่างแน่นอน

(Wohlwill อ้างถึงใน ศิริินภา และทิพย์วัลย์, 2530) ซึ่งให้เห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสภาพทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมจะจำกัดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สามารถแสดงได้และสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวตัดสินใจถึงพฤติกรรมของบุคคล คือ

1. สิ่งแวดล้อมเป็นตัวตัดสินใจของเขตพฤติกรรมได้
2. คุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมบางชนิด อาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคล

3. สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง

(Baker อ้างถึงใน ศิริินภา และทิพย์วัลย์, 2530) ซึ่งว่าการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องพิจารณาถึงรูปของการออกแบบทางกายภาพ (physical design) ควบคู่กับพฤติกรรมที่แสดงออกภายนอก (overt behavior) โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น คือฉากพฤติกรรม (behavior setting) ที่มีลักษณะของรูปแบบพฤติกรรมที่มักแสดงออก หรือการกระทำที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับสถานที่ที่พฤติกรรมเกิดขึ้น ซึ่งมีขอบเขตทางกายภาพ และขอบเขตชั่วคราว สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มีขั้นตอนการเกิดพฤติกรรมดังนี้

1. กระบวนการรับรู้ (perception) คือ กระบวนการรับรู้ข่าวสาร หรือสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม โดยผ่านระบบประสาทสัมผัส ซึ่งรวมทั้งความรู้สึก (sensation) ต่าง ๆ อีกด้วย
2. กระบวนการรับรู้ (cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตที่รวมทั้งการเรียนรู้ การคิด และการพัฒนา ซึ่งจะเป็นขบวนการทางปัญญา
3. กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (spatial behavior) คือ กระบวนการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ซึ่งสังเกตเห็นได้จากภายนอก

โดยที่ทั้ง 3 กระบวนการนี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์อย่างซับซ้อน ซึ่งบางครั้งไม่สามารถแยกขั้นตอนออกมาอย่างเด่นชัด ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อมนั้นไม่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง ๆ แต่เกิดจากจินตภาพแวดล้อมจริง ๆ ถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมนั้นคือ ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมจึงควรพิจารณาทั้งในแง่สถานที่ที่ทำให้เกิดพฤติกรรม และกระบวนการพฤติกรรมอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) บิดาแห่งจิตวิทยาสังคมสมัยใหม่ กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นผลรวมขององค์ประกอบ 2 ประการ คือ ลักษณะนิสัยของบุคคล และสภาพแวดล้อมในขณะนั้น (พิสมัย พิบูลย์ศักดิ์ และคณะ, 2528, หน้า 11) พฤติกรรมย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลต่าง ๆ ของบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นรับรู้ สภาพแวดล้อมนี้จึงไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง และไม่ได้หมายถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526, หน้า 7) อิทธิพลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมนั้นมาจากตัวกำหนดต่อไปนี้ คือ

1. ตัวกำหนดทางด้านมนุษย์ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526, หน้า 3)

1.1 อิทธิพลทางด้านเสรีวิทยา เป็นอิทธิพลที่เกี่ยวกับพื้นฐานชีวภาพของมนุษย์ ระบบทางเสรีระของมนุษย์ที่เกี่ยวกับระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ และระบบประสาทส่วนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนสมองของมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมภายใน (covert behavior) ได้แก่ การรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ การจำ และการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และต่อพฤติกรรมภายนอก (overt behavior) ในสภาพแวดล้อม

1.2 อิทธิพลด้านบุคลิกภาพ คือ บุคลิกภาพเป็นลักษณะของบุคคล บุคลิกภาพต่าง ๆ บางส่วนเกิดจากการเรียนรู้ บางส่วนอาจมีมาแต่กำเนิด ระบบบุคลิกภาพของมนุษย์ความซับซ้อนอย่างยิ่ง นอกจากนี้บุคคลยังมีความโน้มเอียงทางจิตต่อสภาพแวดล้อม (environment deposition) ที่แตกต่างกัน

1.3 อิทธิพลทางด้านสังคม การที่บุคคลอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมย่อมมีการจัดระเบียบทางหน้าที่ทางสังคมเป็นโครงสร้างทางสังคม และบุคคลมีหน้าที่ตามสถานภาพของตนในสังคม แม้ว่าอิทธิพลทางสังคมจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน แต่ในความสัมพันธ์นั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมกายภาพ และมีการแสดงออกทางกายภาพถึงสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกันด้วย

1.4 อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพตามแบบแผนของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ อันเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล ในสังคม ประสบการณ์นี้ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

2. ตัวกำหนดทางด้านสภาพแวดล้อมกายภาพ

2.1 โอกาสของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มีต่อความสัมพันธ์พฤติกรรมเกิดขึ้นหรือไม่ย่อมแล้วแต่โอกาสที่สภาพแวดล้อมกายภาพส่งเสริม หรือขัดขวางพฤติกรรมนั้น ๆ ไชน์ (Chein อ้างถึงใน วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526, หน้า 5) ในบทความ "The Environment as a

Determinant of Behavior” ได้พยายามเน้นถึงความสำคัญของโอกาสสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ต่อการเกิดพฤติกรรม โอกาสเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมขึ้นได้ อาจเป็นสิ่งเร้าอย่างง่าย ๆ หรือเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เหล่านี้ย่อมอาจก่อให้เกิดการตอบสนองเป้าหมาย เกิดความพึงพอใจ หรือว่าอาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อเป้าหมาย เกิดความไม่พอใจ ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้านี้ ส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

2.2 คุณสมบัติต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งปรากฏในสภาพแวดล้อมที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันไป และมีผลกระทบต่อลักษณะทางพฤติกรรมคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิ่งเร้ามีผลกระทบต่อความรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ การจำ การคิดต่อพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม

2.3 ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพปรากฏอยู่ในตำแหน่งแตกต่างกันมีความสัมพันธ์ในระยะทางและทิศทาง ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์จะสัมพันธ์ด้วยนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น

นักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์มาก เพราะตามหลักของโฮมโอสเตติก (homeostatic) นั้น มนุษย์จะแสวงหาการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมอย่างพอเหมาะไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยมนุษย์จะใช้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นตัวกำหนดของเขตการมีปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับผู้อื่น (โยธิน ศันสนบุษย์ และจุมพล พูลภัทรชีวิน, 2529, หน้า 103-111) ซึ่งกำหนดขอบเขตนั้น ได้แก่

1. พฤติกรรมที่เว้นว่างส่วนบุคคล (personal space behavior) เป็นพฤติกรรมของบุคคลกับการแสดงออกที่เป็นการปกป้องการล่วงล้ำ อาณาเขต ที่เว้นว่างส่วนบุคคลนี้ ฮอโรวิทซ์ (Horowitz) เรียกว่า เขตกันชนร่างกาย (body buffer zone) เป็นอาณาเขตเล็กที่สุด และจำเป็นที่สุดต่อมนุษย์ในการดำรงชีวิตอยู่โดยไม่ได้รับผลร้ายหรือความเจ็บปวดต่อร่างกายและจิตใจ
2. การยึดอาณาเขต (territoriality) หมายถึง การรับรู้ว่าเนื้อที่หรือสถานที่เฉพาะแห่งนั้น ๆ มีเจ้าของยึดอาณาเขตจึงมีขนาดแน่นอนและช่วยกำหนดความเป็นส่วนตัว
3. ความแออัด (crowding) คือ ความไม่สมดุลระหว่างจำนวนคนกับพื้นที่ เช่น คนจำนวนมากใช้เนื้อที่ที่จำกัดร่วมกันย่อมทำให้มีที่ว่าง ไม่เพียงพอสำหรับทำกิจกรรมส่วนตัวตามที่ต้องการ

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของพฤติกรรมมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมนั้นต่างเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน โดยที่สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมที่แสดงออกก็อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้วยเช่นกัน ความพอใจที่เพิ่มขึ้นและลดลง

ขีดความสามารถในการรองรับ

ขีดความสามารถในการรองรับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้น ปัจจัยที่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงเพื่อให้พื้นที่นั้น สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีมี 3 ประการ คือ

1. **สารูป (image) ของพื้นที่** สารูป (image) หมายถึง หัวใจ หรือตัวแทนของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในความคิดความรู้สึกของนักท่องเที่ยว เช่น สารูปของเกาะสมุย หมายถึง น้ำทะเล หาดทราย ดันมะพร้าว เมื่อกล่าวถึงเกาะสมุย ความนึกคิดของนักท่องเที่ยวจะผูกโยงไปสู่ น้ำทะเลใส หาดทรายกว้างที่มีต้นมะพร้าวขึ้นอยู่มากมาย เป็นต้น สารูปของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเสน่ห์ที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวนึกคิด และพอใจที่จะเดินทางมาสัมผัส มาชื่นชม

2. **ขีดจำกัดขั้นต่ำ (thresholds)** หมายถึง จำนวนนักท่องเที่ยวขั้นต่ำสุดมาอุดหนุน หรือใช้บริการต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงแรม สร้างร้านอาหาร ล้วนต้องใช้เงินทุนและจะต้องมีผลตอบแทนในการลงทุน โดยการเก็บค่าบริการจากนักท่องเที่ยว ขีดจำกัดขั้นต่ำคือ ควรจะมีจำนวนหรือระดับเท่าไรจึงจะเหมาะสมคุ้มค้ำกับกำลังเงินที่ลงไป

3. **ขีดความสามารถในการรองรับ** เป็นอีกปัจจัยหนึ่งต้องคำนึงถึง แต่อดีตที่ผ่านมายังมิได้ความสนใจหรือความสำคัญมากเท่าที่ควร

1. ขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ (carrying capacity) คืออะไร

ความสามารถในการรองรับพื้นที่ (carrying capacity) เป็นแนวความคิดในวิชานิเวศวิทยา (ecology) ที่มีข้อสมมติฐานที่ว่าในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จะมีขีดจำกัดในตัวเอง กล่าวคือมนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผืนนั้น ๆ ได้จนถึงระดับหนึ่งเท่านั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์ล้นขีดจำกัดนี้ไปแล้วจะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเนื่องอื่น ๆ ตามมา

Gilg ได้กล่าวไว้ในหนังสือ countryside planning ของเขาว่า ความสามารถในการรองรับของพื้นที่คือ ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น (the amount of use a site can sustain before it beginning to deteriorate)

ชุมพล งามผ่องใส (2531, หน้า 1-2) กล่าวว่า ขีดความสามารถในการรองรับหรือสมรรถนะการยอมให้มีได้ในระบบสิ่งแวดล้อม (carrying capacity) หมายถึง ความสามารถสูงสุดที่ภาวะแวดล้อมหนึ่งหรือพื้นที่ระบบสิ่งแวดล้อมหนึ่งจะสามารถมีได้ของสรรพสิ่งรวมกัน ในจำนวนสูงสุดได้จำกัด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของสรรพสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

การที่ทราบว่าพื้นที่หรือสภาวะแวดล้อมหนึ่ง ๆ ถึงจุดที่เหมาะสมที่สุดหรือไม่ นั่นสังเกตได้จากสิ่งที่ปรากฏขึ้นตามธรรมชาติ หรือสภาพแวดล้อมดังกล่าวเกิดจุดที่เหมาะสมไปแล้วต้องมีการแก้ไขและป้องกันต่อไป เพราะความสามารถสูงสุดของพื้นที่ใด ๆ จะแปรผันตามปัจจัยของสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เราก็สามารถแก้ไขปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงความสามารถสูงสุดของพื้นที่ หรือสภาวะแวดล้อมซึ่งอาจกระทำโดย

1. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการในปริมาณ และสัดส่วนที่พอเหมาะ

2. ปรับปรุงโดยการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่เกินออกใช้ประโยชน์ ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มความสามารถของพื้นที่ หรือสภาพแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

3. พยายามให้มีการกระจายตัว โดยเฉพาะในช่วงที่มีสภาพแวดล้อมไม่อำนวยต่อการรวมกลุ่มเพียงจุดเดียว ซึ่งจะเป็นการทำลายสภาพแวดล้อม และความหลากหลายชนิดของพื้นที่ เพราะการกระจายและความหลากหลายชนิดของสิ่งแวดล้อมจะช่วยในการเพิ่มความสามารถของพื้นที่ และระบบสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

2. ชีตความสามารถในการรองรับสำหรับการท่องเที่ยว (tourism currying capacity)

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใดแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้าไปมาก จนเกินขีดความสามารถของพื้นที่ที่จะรองรับได้ จะก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลน ที่พักน้ำไฟฟ้า การกำจัดของเสีย สภาพแวดล้อมถูกทำลาย และมีความพลุกพล่านมากขึ้น จนทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกวุ่นวาย และสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ไม่ก่อให้เกิดความ พึงพอใจ หรือเอื้ออำนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวมีมากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับได้ของสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

สันติ ชูดิษฐ์ (2535, หน้า 41) กล่าวว่า ความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว หมายถึง จำนวนนักท่องเที่ยว/กิจกรรม/ช่วงเวลาในพื้นที่นั้น ๆ สามารถในการรองรับ หากจะแบ่งตามประเภทใหญ่ ๆ แล้ว สามารถแบ่งออกได้ 4 ด้านด้วยกันคือ

1. ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (economic capacity) เป็นการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในระดับเท่าใดจึงจะให้ประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ การพิจารณาในแง่มุมนี้มีแนวความคิดที่ว่า การใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีการลงทุน เพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทน

2. ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (physical capacity) เป็นขีดจำกัดที่กำหนดค่อนข้างชัดเจน และจับต้องได้มากกว่าการพิจารณาในแง่อื่น ๆ เช่น ขนาดของพื้นที่แหล่ง

ท่องเที่ยว ซึ่งมีแน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้
จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

3. ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศน์วิทยา (ecological capacity) หมายถึง
ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ที่จะแบกรับได้ก่อนที่สภาพแวดล้อม หรือระบบนิเวศน์จะ
เสื่อมโทรมลงจนยากที่จะแก้ไขสู่จุดเดิมได้ การที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
เป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมากเกินไปที่
พื้นที่นั้นจะรับได้

4. ความสามารถในการรองรับตามความรู้สึก (perceptual capacity) ความสามารถในการ
รองรับความรู้สึกจะอาศัยความต้องการ และความพึงพอใจของผู้มาใช้สถานที่หรือนักท่องเที่ยว
เป็นหลักในการกำหนด

ดังนั้นการกำหนดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว เพื่อการวางแผนพัฒนาการ
ท่องเที่ยว สำหรับแต่ละกรณีแต่ละกิจกรรมในแต่ละพื้นที่เป็นราย ๆ ไป ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะ
ให้ได้ตัวเลขที่เหมาะสม ทั้งต่อตัวนักท่องเที่ยวเองและแหล่งท่องเที่ยวด้วย

(Reilly, 1996, p. 54) กล่าวว่า ชีตความสามารถในการรองรับเป็นความสามารถที่จะมี
หรือหามาได้ หรือจำนวนที่สามารถจะมีได้ในที่ว่า ส่วนขีดความสามารถในการรองรับแหล่ง
ท่องเที่ยวคือ จำนวนท่องเที่ยวสูงสุดที่จะมีได้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งความหมายนี้ได้ครอบคลุม
ประเด็นสำคัญไว้ 2 ประการ ประการแรกคือ เป็นจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดของแหล่งท่องเที่ยว
ที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาได้ ประการที่สองเป็นระดับที่การพักผ่อนและการท่องเที่ยวของ
นักท่องเที่ยวเริ่มลดลง เนื่องจากหมดความพึงพอใจหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่เป็นสิ่งดึงดูดอีกต่อไป
ขีดความสามารถในการรองรับนี้เปลี่ยนแปลงไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยวชายหาด จะยอมรับ
ความพลุกพล่านมากกว่านักท่องเที่ยวประเภทเดินป่า เป็นต้น

(Nielson, Shelby, & Hass อ้างถึงใน ทักษิณา, 2533, หน้า 62) ได้สร้างแบบจำลอง
ความพึงพอใจของผู้ใช้ (user satisfaction model) แบบจำลองนี้ได้อธิบายว่าระดับความพึงพอใจ
ของผู้ใช้พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (user satisfaction level) เช่น น้ำตก ชายทะเล ฯลฯ ชิดจำกัด ณ
จุดหนึ่งเท่านั้น หากพื้นที่ใดมีผู้เกิดจุด (พื้นที่แลง) ระดับความพอใจของพื้นที่ก็จะลดลงและจะ
ลดลงเรื่อย ๆ ตามจำนวนผู้ใช้พื้นที่ที่เพิ่มมากขึ้น แบบจำลองนี้ยังให้ข้อคิดเพิ่มเติมอีกว่า มีตัวแปร
2 ตัวที่ไม่ควรมองข้ามคือ 1. จำนวนครั้งที่ใช้พื้นที่ 2. จำนวนคนที่ผู้ใช้พื้นที่ต้องเกี่ยวข้องกับ
เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวคนหนึ่งต้องเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเดิมที่เคยไปมาแล้ว ได้พบกับ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพเดิม พบปะกับคนท้องถิ่นเดิมก็จะทำให้ระดับความพอใจลดลง เมื่อ
เปรียบเทียบกับการเดินทางครั้งแรก

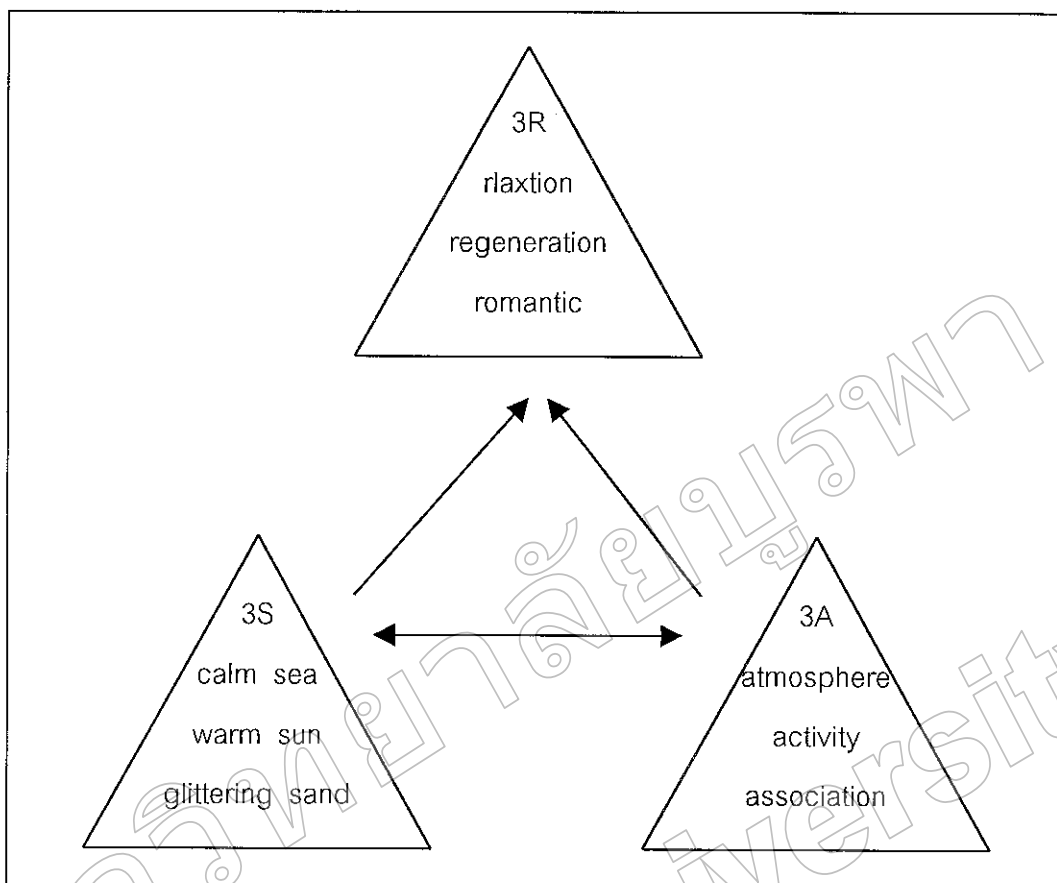
1. ผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวคือ การลดลงในด้านคุณภาพที่ดึงดูดใจต่อนักท่องเที่ยว

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมคือ การทำลายสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ วัฒนธรรมและสังคม

ดังนั้นเมื่อธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะที่จะไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป โดยมุ่งเน้นถึงความสามารถในการรองรับทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และจิตวิทยาเป็นหลัก ซึ่งก็หมายถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมคุณภาพ

3. **ขีดความสามารถทางการรองรับสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล (coastal carrying capacity)**

จากการรายงานการพัฒนากการท่องเที่ยวพหุ (อ้างถึงใน ป็องจิต, 2528, หน้า 9) สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศโดยทั่วไป ที่ควรแก่การสงวนรักษาอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมบริเวณชายทะเล (land environment) และสภาพแวดล้อมในทะเล (marine environment) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ 3S, 3A, 3R

ภาพที่ 1 ขีดความสามารถทางการรองรับสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายทะเล

บรรยากาศชายทะเลโดยทั่วไปควรเป็นธรรมชาติที่สงบเงียบและห่างจากความเป็นเมือง ดังนั้นสถานตากอากาศชายหาดจอมเทียนควรมีการรักษาบรรยากาศชายทะเลเอาไว้ ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญคือ

3S ได้แก่ sea, sun, sand หมายถึง ความสงบเงียบของทะเล (calm sea) แสงอาทิตย์ พอดี ๆ (warm sun) และหาดทรายที่งดงามระยิบระยับ (glittering sand) ทั้ง 3 อย่างที่ได้กล่าวมานี้เป็นจุดเด่นของสถานตากอากาศที่เป็นธรรมชาติ และในบริเวณชายหาดไม่ควรจะมีสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (man made) มากนัก

3A ซึ่งได้แก่ atmosphere, activity และ association ถ้ากล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนาของคนโดยทั่วไป ภาพพจน์และสิ่งประทับใจของนักท่องเที่ยวมักจะ ได้แก่ บรรยากาศที่เป็นชายหาดทะเลจริง (atmosphere) กิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีพอสมควรไม่มากจนเกินไป (activity) และความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลกับสภาพธรรมชาติ (association) ควรจัดให้มีพอเหมาะกับความต้องการ

3R ได้แก่ relaxation, regeneration และ romantic atmosphere ทั้ง 3R เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวมาก เช่น relaxation คือ การพักผ่อนคลายอารมณ์หรือพักผ่อนหย่อนใจ regeneration คือ การที่อยู่ในความเงียบหรือการพักผ่อนอย่างแท้จริงไม่มีใครรบกวน และ romantic atmosphere ในบรรยากาศที่เงียบสงบและโรแมนติกจะทำให้นักท่องเที่ยวมีจินตนาการ (image) และมีความชื่นชอบในสถานตากอากาศแห่งนี้

แหล่งท่องเที่ยวชายทะเลหนึ่ง ๆ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนจำกัดจำนวนหนึ่ง โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียใด ๆ และในบริเวณนั้นจะสามารถมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้จำนวนหนึ่ง โดยไม่ทำให้พื้นที่นั้นเปลี่ยนสภาพไป จากลักษณะการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้แตกต่างจากอดีตมาก คือ แต่เดิมการท่องเที่ยวจะทำกันในลักษณะกลุ่มก้อน (mass) จำนวนที่ละมาก ๆ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ การท่องเที่ยวก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่เคยสงบ และมีความงดงามตามธรรมชาติก็เปลี่ยนแปลงไปจนบางครั้งอาจจะทำให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับได้ ผลที่ติดตามมากก็คือ

1. คุณค่าความประทับใจที่นักท่องเที่ยวจะได้รับลดลง เนื่องจากคุณภาพของสภาพแวดล้อมน้อยลง

2. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร บริการให้เช่าเก้าอี้ ร่ม หาบเร่ ร้านขายสินค้าที่ระลึก บุกรุกพื้นที่ชายหาดมากขึ้นทำให้วิวทัศนียภาพโดยรวมเปลี่ยนแปลงไปจากลักษณะดั้งเดิมที่เคยเป็น

3. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปเป็นตัวทำลายลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดความแออัดในบริเวณชายหาด สูญเสียความเป็นส่วนตัวลง ผลเสียเหล่านี้จะรุนแรงขึ้นอีกมาก หากคำนึงถึงยานพาหนะของนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาที่จอดรถ เป็นต้น

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะต้องมีการศึกษาเพื่อหาความสามารถในการรองรับสำหรับแหล่งท่องเที่ยวชายหาด โดยพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการรองรับของสภาพแวดล้อม (environmental carrying capacity) คือระดับที่นักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจได้เริ่มทำให้สิ่งแวดล้อมลด คุณค่าลง เช่น การทิ้งขยะมูลฝอย การปล่อยน้ำเสียลงในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2. ความสามารถในการรองรับทางกายภาพ (physical carrying capacity) คือ ระดับที่เริ่มมีการอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

3. ความสามารถในการรองรับทางจิตวิทยา (psychological carrying capacity) คือ การที่จำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวชายทะเล โดยไม่สร้างความรู้สึกรีดร้อรำคาญให้แก่เจ้าของสถานที่ และในขณะเดียวกันในระหว่างนักท่องเที่ยวด้วยกันก็รู้สึกปลอดโปร่งไม่รำคาญอันเนื่องจากความแออัด ยึดเยียดของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาด

จากความหมายและแนวความคิดในเรื่องของขีดความสามารถในการรองรับจึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษา และนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือหรือกำหนดเป็นกรอบในการวางแผนการจัดการพัฒนาสภาพแวดล้อม ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Tuan (อ้างถึงใน ปรียาพร พรหมพิทักษ์, 2527, หน้า 38) ศึกษาเรื่องการรับรู้ทางสิ่งแวดล้อม และค่านิยมของกลุ่มประชาชนต่าง ๆ พบว่า กลุ่มคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันจะมีการรับรู้ทางสิ่งแวดล้อม และค่านิยมทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันแต่บุคคลจะมีส่วนถ่ายทอดลักษณะค่านิยมของตนเองสู่สังคมแตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ที่แตกต่างกันก็มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีโอกาสมากกว่าในการเดินทางในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีกว่าจึงส่งผลต่อการมีทัศนคติที่ดีด้วย

ปรียาพร พรหมพิทักษ์ (2527, หน้า 42) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนการพัฒนาด้านอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่า โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับการเดินทางไปพักผ่อนหย่อนใจ ณ อุทยานแห่งชาติภูกระดึงอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการเดินทางไปท่องเที่ยวตามพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

Hendee (อ้างถึงใน ชุติพร ไกรเวียง, 2527, หน้า 81) พบว่าผู้ที่เติบโตและถูกเลี้ยงดูในเมือง มีแนวโน้มที่จะสนใจและนิยมออกไปพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ป่าธรรมชาติมากกว่าผู้ที่เติบโตและถูกเลี้ยงดูในชนบท ทั้งนี้เพราะคนในชนบทอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว รายงานการศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว หัวหิน-ชะอำ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (จุลสารการท่องเที่ยว, 2527, หน้า 20) ได้รายงานเกี่ยวกับลักษณะการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวดังนี้

นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวไทยนิยมเดินทางมาในช่วงวันหยุดมากกว่าวันธรรมดาถึง 3-6 เท่าตัว โดยมีการกระจายไปยังหัวหิน และชะอำใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 51.40, 58.60) แต่

แตกต่างกันที่ส่วนใหญ่ของผู้ที่มาพักผ่อนยังชายหาดหัวหินเป็นผู้พักผ่อน ส่วนชะอำมีนักท่องเที่ยวแบบไปเช้า-เย็นกลับมากกว่า

เป้าหมายของนักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมด เพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ เช่น กิจกรรมการพักผ่อนชายหาด การเล่นน้ำทะเล โดยมีสภาพธรรมชาติเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญที่สุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มสาว (อายุ 15-35) เพศชาย อาชีพรับราชการ รับจ้าง และ นักศึกษาชายไทยและชาวต่างชาติมีระยะเวลาพักผ่อนเฉลี่ย 2.26 วัน และ 8.6 วัน ตามลำดับมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 681.50 บาท และ 926.70 บาทต่อคนต่อวัน ตามลำดับ

ปองจิต แจ่มจำรัส (2528, หน้า 155) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศชะอำ และจากการสอบถามความต้องการในการพัฒนาชายหาดชะอำควรถือที่จะได้พิจารณาดำเนินการปลูกต้นไม้บริเวณชายหาด บางแห่งเพื่อให้ร่มรื่น และเพื่อความสวยงามของชายหาด นอกจากนี้ควรพิจารณานำเอาเทศบาลผู้ติบางประการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการรักษาความสะอาดโดยทั่วไปให้มีผลบังคับใช้ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

พันทิพา โนมประดิษฐ์ (2530, หน้า 71) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ ณ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งโดยสรุปพบว่า เหตุผลที่เลือกมาท่องเที่ยววันนี้มีสาเหตุคือ ชอบสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

สิทธิรัตน์ ปรารจันบุรวรรณ์ (2531, หน้า 40) ได้ศึกษาค้นคว้าขีดความสามารถทางสังคมสำหรับการท่องเที่ยวชายหาดชะอำพบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการอยู่บนชายหาด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างดี และพบว่าระดับความหนาแน่นที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจสูงสุดคือ 15.023 ตารางเมตรต่อคน โดยมีปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความหนาแน่นที่พึงพอใจ ได้แก่ จำนวนวันพัก เวลาพักผ่อน ระยะเวลาที่ต้องการ และความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม เพื่อพิจารณาถึงกิจกรรมการพักผ่อนที่มีความสัมพันธ์ระดับความหนาแน่นที่พึงพอใจ มีเพียงกิจกรรมเดียวคือ กิจกรรมขี่จักรยาน

นันทิวา เกิดชื่น (2533, หน้า 93) ศึกษาเรื่องขีดความสามารถสังคมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด ศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อ

ระดับความหนาแน่นบริเวณชายหาดเกาะเสม็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักท่องเที่ยวที่มีระดับความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อระดับความหนาแน่นบริเวณชายหาดเกาะเสม็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักท่องเที่ยวที่มีระดับความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อระดับความหนาแน่นบริเวณชายหาดเกาะเสม็ดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้ตัวแปรในการวิจัยดังนี้

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (independent variable)

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดตัวแปรอิสระไว้ดังนี้ คือ

1. ภูมิของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน และที่อยู่อาศัยปัจจุบัน
2. รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเดินทางประเภท กลุ่มนักท่องเที่ยว ขนาดของกลุ่มพาหนะในการเดินทาง จำนวนวันพัก ประสบการณ์การท่องเที่ยว ชายทะเล จำนวนครั้งที่มาชายหาดพัทยา ค่าใช้จ่ายในการพักผ่อน
3. กิจกรรมการพักผ่อนนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการพักผ่อนแบบสนุกสนาน เช่น เล่นน้ำ ร้องเพลง และกิจกรรมพักผ่อนแบบสงบ เช่น นั่งพักผ่อน เดินเล่น ซ็องของที่ระลึก เป็นต้น

ตัวแปรตาม (dependent variable)

ตัวแปรที่ได้กำหนดในการวิจัยครั้งนี้ ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยาคือ

1. ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ
2. ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาพักผ่อนบริเวณชายหาดพัทยา

หน่วยที่ทำการวิเคราะห์ (unit of analysis) คือ นักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป โดยไม่จำกัดเพศ

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

ขนาดตัวอย่างในการสุ่มตัวอย่าง กำหนดขึ้นจากการใช้สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังพัทยาในปี 2546 มีจำนวน 1,462,590 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 353,124 คน สำหรับในการทำวิจัยครั้งนี้ได้เน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ทั่วไปบริเวณชายหาด และในกรณีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นกลุ่มได้ใช้แบบสัมภาษณ์ 1 ชุดต่อนักท่องเที่ยว 1 คน ดังนั้นจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวในเวลา 10 วัน นั้นทำให้ได้แบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์สามารถหาได้จากข้อมูลทุติยภูมิที่มีอยู่แล้ว และในการวิจัยครั้งนี้ได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิแล้ว โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (structured interview) ซึ่งมีคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด มีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 รูปแบบและลักษณะการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

1. ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ

2. ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

ลักษณะของแบบสอบถามที่วัดระดับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 2 ระดับ ตามแนวของ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, เฉย ๆ, ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หลักเกณฑ์ในการให้คะแนนมีดังนี้

ค่าระดับที่ 1 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าระดับที่ 2 ไม่เห็นด้วย

ค่าระดับที่ 3 เฉย ๆ

ค่าระดับที่ 4 เห็นด้วย

ค่าระดับที่ 5 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การทดสอบแบบสัมภาษณ์

ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการสัมภาษณ์จริงผู้วิจัยได้ทดสอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ได้ตรวจแก้ไข เพื่อให้ตรงตามเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับเพื่อนนักศึกษา จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะนำไปใช้ทำการสำรวจจริง

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลพื้นฐานชายหาดพัทยา เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันของชายหาดพัทยา

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการนำเสนอแบบสอบถามไปสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว โดยที่มีผู้ช่วยวิจัยในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเพื่อนนักศึกษา ก่อนที่จะดำเนินการจริงผู้วิจัยได้ชี้ให้ผู้ช่วยเก็บข้อมูลได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสภาพของพื้นที่ โดยพาไปดูสถานที่จริงก่อนดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

ดำเนินการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่กำลังพักผ่อนอยู่บริเวณชายหาด โดยแบ่งจำนวนผู้สัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับเวลา และจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละบริเวณ เนื่องจากวันหยุดมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากจึงเลือกดำเนินการสัมภาษณ์ในวันเสาร์-อาทิตย์มากที่สุด

หลังจากที่รวบรวมข้อมูลได้ในแต่ละวันผู้ดำเนินการสัมภาษณ์จะทำการตรวจสอบข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด และตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องอีกครั้ง แล้วจึงนำแบบสอบถามมาทำการประมวลผลตามหลักสถิติ

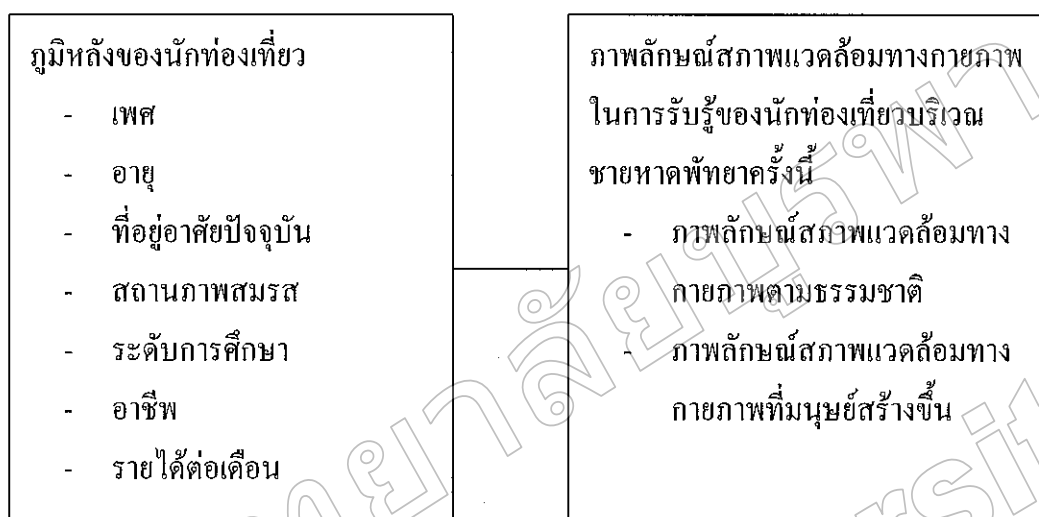
การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 ชุด ได้นำมาคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ เพื่อใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

ตอนที่ 4 ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา

1. สภาพชายหาด

ชายหาดพัทยามีลักษณะหาดเป็นรูปโค้งอยู่ในตัวเมืองพัทยา มีความยาวประมาณ 3 กิโลเมตรเศษ เป็นชายหาดที่มีถนนเลียบริมชายหาดที่ร่มรื่นไปด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด ชายหาดทางด้านเหนือเป็นบริเวณที่ค่อนข้างเงียบสงบ นักท่องเที่ยวนิยมไปเล่นน้ำ พักผ่อนหรือเล่นกีฬาทางน้ำต่าง ๆ ส่วนชายหาดช่วงกลางจนถึงสุดหาดทางใต้เป็นบริเวณที่เป็นแหล่งอาหาร เครื่องดื่ม ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนแหล่งบันเทิงเรีงมย์ต่าง ๆ มากมาย

2. พืชพันธุ์ไม้

ตลอดแนวชายหาดจะมีต้นไม้ทั่ว ๆ ไป เช่น ต้นสน ต้นมะพร้าว ต้นहुกวาง ฯลฯ ให้ความร่มรื่นแก่ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวชายหาดพัทยา

3. ลักษณะอาคาร

ในพื้นที่ประกอบด้วย อาคาร ตึกร้านค้า บังกะโล บ้านพักตากอากาศ โรงแรมกระจายอยู่ทั่วไป นอกจากอาคารถาวรเหล่านี้ยังมีแผงขายของ สุขา และห้องอาบน้ำจัดแบบชั่วคราวรวมทั้งแผงลอย ซึ่งทำให้ทัศนียภาพของหาดเกิดความไม่เป็นระเบียบ

4. ทางลงสู่ทะเล

เส้นทางที่สามารถเดินทางไปยังชายหาดพัทยาได้ สามารถใช้ได้ 3 เส้นทาง คือ ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลาง และถนนพัทยาใต้

5. การบริการเพื่อการท่องเที่ยว

บริเวณชายหาดมีบริการเพื่อการท่องเที่ยวอยู่มากมาย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การบริการต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมทางกายภาพขึ้นในบริเวณชายหาดดังนี้

5.1 การบริการที่พัก ตลอดแนวชายหาดพัทยามีบริการที่พักทั้งโรงแรม คอนโดมิเนียม บ้านพักตากอากาศ บังกะโล เกสต์เฮาส์ให้เช่า ซึ่งอยู่สลับกันไปตามแนวชายหาด

5.2 การบริการบนชายหาด

5.2.1 เก้าอี้ผ้าใบ ชุดเก้าอี้ผ้าใบจะวางเรียงรายเป็นกลุ่ม ซึ่งจะประกอบไปด้วยเก้าอี้นอนประมาณ 2-8 ตัว และชุดเก้าอี้ผ้าใบแต่ละกลุ่มตั้งอยู่ห่างกันประมาณ 1-3 เมตร ในช่วงวันหยุดถ้ามีนักท่องเที่ยวมาก ๆ จะตั้งเรียงกันเป็นแถวซ้อนกัน ค่าบริการสำหรับการพักผ่อนคิดตัวละ 20 บาท สามารถนั่งได้ตลอดทั้งวัน ค่าบริการนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนที่นั่งอีก

5.2.2 ห่วงยาง บริการห่วงยางสำหรับเล่นน้ำ มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ ราคาตั้งแต่ 10-40 บาทต่อหนึ่งห่วง บริการนี้เป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยวสำหรับคณะที่มากันเป็นครอบครัว

5.2.3 เรือใบ สกูตเตอร์ วินเชิร์ฟ และเรือยาง การบริการนี้เป็นสิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบเล่นกีฬาทางน้ำ สำหรับค่าบริการเรือใบชั่วโมงละ 60 บาท ค่าบริการสกูตเตอร์ ชั่วโมงละ 500 บาท ค่าบริการวินเชิร์ฟชั่วโมงละ 300 บาท และค่าบริการเรือยางที่มีรูปร่างคล้ายกล้วย (banana boat) ซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก สามารถนั่งได้ประมาณครั้งละ 5 คน ค่าบริการชั่วโมงละ 800 บาท

5.2.4 ห้องอาบน้ำจืดและสุขา มีบริการอยู่ทั่วไปตามร้านค้า และที่พักเกือบทุกแห่ง ราคาค่าบริการห้องสุขาอยู่ในราคาครั้งละ 5 บาท และห้องอาบน้ำครั้งละ 10 บาท

5.2.5 หาบเร่และแผงลอย ซึ่งจำหน่ายอาหารและของที่ระลึกมีบริการอยู่เป็นจำนวนมากและสะดวกสบายสำหรับผู้ที่นั่งพักผ่อน

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 ลักษณะด้านเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	240	60.00
หญิง	160	40.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 60.00 และเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 40.00

ตารางที่ 2 ลักษณะด้านอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	92	23.00
21-30 ปี	121	30.30
31-40 ปี	125	31.30
มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	62	15.40
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีอายุ 31-40 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 31.30 รองลงไปตามลำดับได้แก่ อายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.30 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 23.00 และอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 15.40

ตารางที่ 3 ลักษณะด้านสัญชาติ

สัญชาติ	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	400	100.00
อื่นๆ	0	0.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย คิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 4 ลักษณะด้านที่อยู่อาศัยปัจจุบัน

ที่อยู่ปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง	305	76.30
ภาคตะวันออก	81	20.30
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	14	3.40
ภาคเหนือ	0	0
ภาคใต้	0	0
ภาคตะวันตก	0	0
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีที่อยู่อาศัยในภาคกลางมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 76.30 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ภาคตะวันออกคิดเป็นร้อยละ 20.30 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 3.40 ส่วนภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันตกน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 0

ตารางที่ 5 ลักษณะด้านสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	312	78.00
แต่งงาน	55	13.80
หย่าร้าง	33	8.20
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพโสดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 78.00 รองลงไปตามลำดับได้แก่ สถานภาพแต่งงานคิดเป็นร้อยละ 13.80 และสถานภาพหย่าร้างน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 8.20

ตารางที่ 6 ลักษณะด้านการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	39	9.80
ปวช./ปวส.	82	20.50
ปริญญาตรี	209	52.20
สูงกว่าปริญญาตรี	70	17.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.20 รองลงไปตามลำดับได้แก่ การศึกษาระดับ ปวช. หรือ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 20.50 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 17.50 และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 9.80

ตารางที่ 7 ลักษณะด้านอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/ นักศึกษา	109	27.30
นักธุรกิจ	68	17.00
รับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	33	8.30
ทำการค้าส่วนตัว	10	25.00
ลูกจ้างธุรกิจ/ ร้านค้า	46	11.40
รับจ้างทั่วไป	44	11.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพนักเรียนหรือนักศึกษามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.30 รองลงไปตามลำดับได้แก่ อาชีพทำการค้าส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 25.00 นักธุรกิจร้อยละ 17.00 ลูกจ้างธุรกิจหรือร้านค้าร้อยละ 11.40 รับจ้างทั่วไปร้อยละ 11.00 และอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 8.30

ตารางที่ 8 ลักษณะด้านรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	57	14.20
5,001-10,000 บาท	127	31.80
10,001-15,000 บาท	36	9.00
15,001-20,000 บาท	134	33.50
มากกว่า 20,001 บาท	46	11.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีรายได้ 15,001-20,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.50 รองลงไปตามลำดับได้แก่ รายได้ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.80 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 14.20 รายได้มากกว่า 20,001 บาท ร้อยละ 11.50 และรายได้ 10,001-15,000 บาท น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 9.00

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวบริเวณชายหาด พัทยา

ตารางที่ 9 วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเที่ยวพัทยา

วัตถุประสงค์	จำนวน	ร้อยละ
ท่องเที่ยว/ พักผ่อน	186	46.40
เยี่ยมญาติ/ เพื่อน	149	37.30
ธุรกิจ	48	12.00
อบรม/ ประชุม/ สัมมนา	17	4.30
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 9 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์มาท่องเที่ยวหรือพักผ่อนที่พัทยานมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 46.40 รองลงไปตามลำดับได้แก่ วัตถุประสงค์มาเยี่ยมญาติหรือเพื่อนคิดเป็นร้อยละ 37.30 มาทำธุรกิจร้อยละ 12.00 และมาอบรม ประชุมหรือสัมมนา น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 10 ลักษณะการเดินทางมาเที่ยวพัทยา

ลักษณะการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
มาคนเดียว	52	13.00
มากับเพื่อน	206	51.40
มากับครอบครัว	125	31.30
มากับบริการนำเที่ยว	17	4.30
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเดินทางมาเที่ยวพัทยากับเพื่อนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 51.40 รองลงไปตามลำดับได้แก่ มากับครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 31.30 มาคนเดียวร้อยละ 13.00 และมากับบริการนำเที่ยวน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.30

ตารางที่ 11 พาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาเที่ยวชายหาดพัทยา

พาหนะในการเดินทาง	จำนวน	ร้อยละ
รถประจำทาง	71	17.80
รถจักรยานยนต์	38	9.40
รถยนต์ส่วนตัว	272	68.00
รถมอเตอร์ไซด์	19	4.80
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 11 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเดินทางมาเที่ยวชายหาดพัทยา โดยรถยนต์ส่วนตัวมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 68.00 รองลงไปตามลำดับได้แก่ รถประจำทางคิดเป็นร้อยละ 17.80 รถจักรยานยนต์ร้อยละ 9.40 และรถมอเตอร์ไซด์น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 4.80

ตารางที่ 12 ระยะเวลาที่เดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัทยา

ระยะเวลาที่มาพัก	จำนวน	ร้อยละ
มาเช้า-เย็นกลับ	39	9.80
2-3 คืน	231	57.70
มากกว่า 3 คืนขึ้นไป	130	32.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัทยา 2-3 คืนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.70 รองลงไปตามลำดับได้แก่ พักผ่อนมากกว่า 3 คืนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 32.50 และเดินทางมาเช้า-เย็นกลับน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 9.80

ตารางที่ 13 สถานที่พักขณะที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัทยา

พักค้างคืนที่	จำนวน	ร้อยละ
โรงแรม	138	34.50
บังกะโล	127	31.70
บ้านเพื่อน/ญาติ	120	30.00
พักบริเวณชายหาด	15	3.80
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 13 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเลือกสถานที่พักก่อนที่บ้านญาติหรือเพื่อนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงไปตามลำดับได้แก่ บังกะโลคิดเป็นร้อยละ 31.70 โรงแรมร้อยละ 30.00 และพักบริเวณชายหาดน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.40

ตารางที่ 14 จำนวนครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัทยา

จำนวนครั้งที่มา	จำนวน	ร้อยละ
มาเป็นครั้งแรก	52	13.00
มาเป็นครั้งที่ 2-3	87	21.70
มามากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป	261	65.30
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 14 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเคยเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัทยามากกว่า 3 ครั้งขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 65.30 รองลงไปตามลำดับได้แก่ มาเป็นครั้งที่ 2-3 คิดเป็นร้อยละ 21.70 และมาเป็นครั้งแรกน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.00

ตารางที่ 15 ว่าเคยไปท่องเที่ยวชายหาดทะเลในจังหวัดอื่น

เคยไปชายหาดทะเลในจังหวัดอื่น	จำนวน	ร้อยละ
เคย	400	100.00
ไม่เคย	0	0
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 15 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเคยไปท่องเที่ยวชายหาดทะเลอื่นคิดเป็นร้อยละ 100.00

ตารางที่ 16 กิจกรรมที่ชอบทำขณะเดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัทยา (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
พักผ่อน/ ชมทิวทัศน์	363	91.40
เล่นน้ำทะเล	255	64.20
ปิกนิก/ รับประทานอาหาร	277	57.20
เล่นเกมส์ ร้องเพลง ตั้งสรรค์	61	15.40
รวม	906	228.20

จากตารางที่ 16 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเลือกทำกิจกรรมพักผ่อนหรือชมทิวทัศน์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.40 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ปิกนิกหรือรับประทานอาหาร คิดเป็นร้อยละ 57.20 เล่นน้ำทะเลร้อยละ 64.20 และเล่นเกมส์ ร้องเพลง หรือตั้งสรรค์น้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 15.40

ตารางที่ 17 ค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวชายหาดพิทยา

ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 500 บาท	162	40.40
501-1,000 บาท	179	44.80
มากกว่า 1,001 บาทขึ้นไป	59	14.80
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 17 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวชายหาดพิทยาเฉลี่ยวันละ 500-1,000 บาทมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 44.80 รองลงไปตามลำดับได้แก่ต่ำกว่า 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.40 และมากกว่า 1,001 บาทน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 14.80

ตอนที่ 4 ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา

ตารางที่ 18 ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติ

ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติ	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ด้านความร่มรื่นของต้นไม้	34 (8.50)	27 (6.80)	0 (0.00)	284 (71.00)	55 (13.70)
ด้านความสวยงามของน้ำทะเล	22 (5.50)	39 (9.70)	0 (0.00)	284 (71.00)	55 (13.80)
ด้านความกว้างของชายหาด	10 (2.40)	51 (12.80)	0 (0.00)	339 (84.80)	0 (0.00)
ด้านความขาวสะอาดของหาดทราย	17 (4.30)	55 (11.00)	75 (18.50)	152 (38.00)	113 (28.20)
ด้านความเงียบสงบของบริเวณชายหาด	37 (9.20)	24 (6.00)	87 (21.80)	252 (63.00)	0 (0.00)
ด้านความตื้นลึกของน้ำทะเล	37 (9.20)	20 (5.00)	150 (37.50)	150 (37.50)	43 (10.70)
ด้านความเหมาะสมของแสงแดด	37 (9.20)	20 (5.00)	95 (23.70)	205 (51.30)	43 (10.80)
ด้านสภาพอากาศบริเวณชายหาด	45 (11.30)	45 (11.30)	122 (30.40)	188 (47.00)	0 (0.00)
ด้านความเพียงพอของน้ำในการอุปโภค	33 (8.20)	53 (13.30)	25 (6.30)	289 (72.20)	0 (0.00)

จากตารางที่ 18 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคิดว่าภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านความสวยงามของน้ำทะเลมากที่สุดเฉลี่ย 3.78 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านความร่มรื่นของต้นไม้ และด้านความขาวสะอาดของหาดทรายมีค่าเฉลี่ย 3.75 ด้านความกว้างของชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.67 ด้านความเหมาะสมของแสงแดดมีค่าเฉลี่ย 3.49 ด้านความเพียงพอของน้ำในการอุปโภคมีค่าเฉลี่ย 3.43 ด้านความเงียบสงบของชายหาด

มีค่าเฉลี่ย 3.39 ด้านความตื่นตัวของน้ำทะเลมีค่าเฉลี่ย 3.36 และภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านสภาพอากาศบริเวณชายหาดน้อยที่สุดมีค่าเฉลี่ย 3.13

ตารางที่ 19 ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มุนุษย์สร้างขึ้นด้านความสะดวกของเส้นทางลงสู่ชายหาดพัทยา

ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มุนุษย์สร้างขึ้น	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ด้านความสะดวกของเส้นทางลงสู่ชายหาดพัทยา	45 (11.30)	16 (4.00)	76 (19.00)	263 (65.80)	0 (0.00)
ด้านความสะดวกและปลอดภัยของสถานที่จอดรถ	42 (10.50)	69 (17.20)	55 (13.80)	191 (47.80)	43 (10.70)
ด้านจำนวนและความเป็นระเบียบของเก้าอี้ผ้าใบ	26 (6.50)	35 (8.70)	55 (13.80)	284 (71.00)	0 (0.00)
ด้านหาบเร่-แผงลอยทำให้หาดขาดความสวยงาม	66 (16.50)	57 (14.30)	232 (58.00)	45 (11.20)	0 (0.00)
ด้านการปกรั่มผ้าใบสร้างความเป็นธรรมชาติ	21 (5.30)	40 (10.00)	43 (10.70)	241 (60.20)	55 (13.80)
ด้านความเพียงพอของห้วงยางที่มีไว้บริการ	21 (5.20)	73 (18.30)	0 (0.00)	306 (76.50)	0 (0.00)
ด้านปริมาณหาบเร่ทำให้สะดวกต่อการซื้อของ	17 (4.30)	204 (51.00)	45 (11.20)	113 (28.20)	21 (5.30)
ด้านพื้นที่ว่างมีเพียงพอกับการทำกิจกรรม	14 (3.50)	47 (11.80)	33 (8.20)	285 (71.20)	21 (5.30)
ด้านความพึงพอใจของจำนวนคนบนชายหาด	14 (3.50)	47 (11.80)	45 (11.20)	222 (55.50)	72 (18.00)
ด้านอาหารและเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสม	26 (6.50)	236 (59.00)	88 (22.00)	29 (7.30)	21 (5.20)
ด้านรถบนชายหาดถูกปล้นเดินทางไม่สะดวก	45 (11.30)	16 (4.00)	76 (19.00)	220 (55.00)	43 (10.70)

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์ สร้างขึ้น	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ด้านกิจกรรมของกลุ่มข้างเคียงสร้าง ความรำคาญ	45 (11.30)	59 (14.70)	21 (5.30)	275 (68.70)	0 (0.00)
ด้านจำนวนถังขยะมีเพียงพอกับความ ต้องการ	45 (11.30)	59 (14.70)	21 (5.20)	220 (55.00)	55 (13.80)
ด้านอาหารและเครื่องดื่มมีความ สะอาด	21 (5.20)	108 (27.00)	128 (32.00)	143 (35.80)	0 (0.00)
ด้านมีบริการสุขาและห้องอาบน้ำจัด เพียงพอ	25 (6.30)	79 (19.80)	95 (23.70)	201 (50.20)	0 (0.00)
ด้านค่าบริการสุขาและห้องอาบน้ำจัด เหมาะสม	22 (5.50)	94 (23.50)	109 (27.30)	175 (43.70)	0 (0.00)
ด้านบริเวณที่พักผ่อนไม่มีความ ปลอดภัย	22 (5.50)	82 (20.50)	88 (22.00)	208 (52.00)	0 (0.00)
ด้านขอบให้มีอาคารและร้านค้า ตลอดแนวชายหาด	26 (6.50)	52 (13.00)	100 (25.00)	222 (55.50)	0 (0.00)
ด้านสร้างโรงแรมเพิ่มเพื่อรองรับการ ท่องเที่ยว	92 (23.00)	35 (8.80)	106 (26.50)	167 (41.70)	0 (0.00)
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้อง สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ของประชาชนในท้องถิ่นและ นักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่	33 (8.30)	20 (5.00)	63 (15.70)	208 (52.00)	76 (19.00)
ด้านสภาพแวดล้อมของชายหาดพื้ชา คืออยู่แล้ว	41 (10.30)	193 (48.20)	133 (33.20)	33 (8.30)	0 (0.00)
ด้านนักท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชายหาด สกปรก	29 (7.30)	41 (10.30)	12 (3.00)	318 (79.40)	0 (0.00)

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เฉย ๆ	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ด้านการที่พืชมามีแหล่งท่องเที่ยวหญิงบริการทางเพศ	88 (7.30)	41 (10.30)	12 (3.00)	318 (79.40)	0 (0.00)
ด้านแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนเป็นจุดดึงดูดให้มาพืชม	30 (7.50)	85 (21.20)	147 (36.70)	83 (20.80)	55 (13.80)
ด้านการมีแก๊งมาเฟียส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวพืชม	33 (8.30)	133 (33.30)	113 (28.20)	78 (19.50)	43 (10.70)
ด้านการมีแหล่งช้อปปิ้งทำให้พืชมน่าสนใจกว่าหาดอื่น	25 (6.30)	86 (21.40)	92 (23.00)	196 (44.00)	21 (5.30)
ด้านโรคราที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของพืชม	41 (10.20)	75 (18.70)	43 (10.80)	21 (5.30)	220 (55.00)

จากตารางที่ 19 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคิดว่าภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านโรคราที่มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของพืชมมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 3.76 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านความพึงพอใจของจำนวนคนบนชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.73 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ย 3.69 ด้านการปัดฝุ่นผ้าใบสร้างความเป็นธรรมชาติมีค่าเฉลี่ย 3.67 ด้านพื้นที่ว่างมีเพียงพอกับการทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 3.63 ด้านนักท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชายหาดสกปรกมีค่าเฉลี่ย 3.55 ด้านรถบนชายหาดพลุกพล่านเดินทางไม่สะดวกมีค่าเฉลี่ย 3.50 ด้านจำนวนและความเป็นระเบียบของเก้าอี้ผ้าใบมีค่าเฉลี่ย 3.49 ด้านความเพียงพอของห่วงยางที่มีไว้บริการมีค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านจำนวนถังขยะมีเพียงพอกับความต้องการมีค่าเฉลี่ย 3. ด้านความสะดวกของเส้นทางลงสู่ชายหาดพืชมมีค่าเฉลี่ย 3.39 ด้านหาบเร่-แผงลอยทำให้หาดขาดความสวยงามมีค่าเฉลี่ย 3.33 ด้านกิจกรรมของกลุ่มข้างเคียงสร้างความรำคาญมีค่าเฉลี่ย 3.32 ด้านความสะดวกและปลอดภัยของสถานที่จอดรถมีค่าเฉลี่ย 3.31 ด้านชอบให้มีอาคารและร้านค้าตลอดแนวชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.30 ด้านบริเวณที่พักผ่อนไม่มีความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย และด้านการมีแหล่งช้อปปิ้งทำให้พืชมน่าสนใจกว่าหาดอื่นเท่ากันมีค่าเฉลี่ย 3.21 ด้านมีบริการสุขาและห้องอาบน้ำฉีดเพียงพอมีค่าเฉลี่ย 3.18 ด้านแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนเป็น

จุดดึงดูดให้มาพัชยามีค่าเฉลี่ย 3.12 ด้านค่าบริการสุขภาพและห้องอาบน้ำจัดเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 3.09 ด้านอาหารและเครื่องดื่มน่าสนใจมีค่าเฉลี่ย 2.98 ด้านการมีเตียงมาเพื่อส่งผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวพัชยามีค่าเฉลี่ย 2.91 ด้านสร้างโรงแรมเพิ่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 2.87 ด้านปริมาณหาบเร่งทำให้สะดวกต่อการซื้อของมีค่าเฉลี่ย 2.79 ด้านอาหารและเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 2.46 ด้านสภาพแวดล้อมของชายหาดพัชยาคืออยู่แล้วมีค่าเฉลี่ย 2.40 และว่า ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านการที่พัชยามีแห่งท่องเที่ยวหญิงบริการทางเพศน้อยที่สุดมีค่าเฉลี่ย 2.28

ตารางที่ 20 ถึงโอกาสในการกลับมาเที่ยวชายหาดพัชยา

ถ้ามีโอกาสจะกลับมาเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
กลับมา	400	100.00
ไม่กลับมา	0	0.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 20 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดคิดว่าจะกลับมาเที่ยวชมชายหาดพัชยาก็เมื่อมีโอกาสคิดเป็นร้อยละ 100.00

แนวทางในการดำเนินการพัฒนาชายหาดพัชยา

ผลจากการศึกษาถึงภาพลักษณ์ทางกายภาพ พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างได้ เริ่มสร้างความไม่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ด้วยเหตุดังกล่าวสามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณชายหาดพัชยา เพื่อให้สามารถรองรับต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีเพิ่มขึ้นในทุกปี ทั้งนี้เพื่อให้ชายหาดพัชยาสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องยาวนานซึ่งการดำเนินการในการพัฒนาชายหาดควรดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การจัดตั้งศูนย์บริการประชาชน จากการศึกษาพบว่า บริเวณชายหาดพัชยายังไม่มีสถานที่ที่คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์บริการประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างมากในด้านการให้บริการสำหรับชายหาดพัชยา เพื่อให้บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในเรื่องต่าง ๆ ทั่วไป รวมทั้งเป็นสถานที่ที่คอยแนะนำด้านการ

ห้องเที่ยวที่จะให้ความเชื่อถือ ความถูกต้อง และสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น มีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักราคาถูก

2. การจัดทำแผ่นป้ายสื่อความหมาย เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวโดยทั่วไป โดยการทำแผ่นป้ายบอกทิศทาง สถานที่อำนวยความสะดวก สถานที่บริการ แผนที่ โปสเตอร์ คำขวัญ หรือข้อความเตือนใจนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นร่วมกัน รักษาความสะอาด และรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการติดตั้งแผ่นป้ายต่างๆ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และจะต้องไม่ทำลายทัศนียภาพส่วนรวมของชายหาดพัทยา

3. การปรับปรุงที่จอดรถนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางเป็นกลุ่ม และมีพาหนะมาเอง นิยมจอดรถริมถนนที่ติดชายหาดทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ และลดความกว้างของหาดลงอีกด้วย ดังนั้นจึงควรปรับปรุงโดยจัดพื้นที่จอดรถไว้เป็นระยะๆ ไม่ให้จอดตามสะดวกเช่นปัจจุบัน การจัดพื้นที่จอดรถให้เป็นระเบียบนั้นนอกจากจะสามารถขยายพื้นที่พักผ่อน และบริการให้มากขึ้นแล้วยังจะช่วยให้บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของชายหาดดียิ่งขึ้น

4. การปลูกฝังและปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการบริการนักท่องเที่ยว ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่นว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น และก่อให้เกิดความหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ถ้าไม่ช่วยกันหรือขาดความร่วมมือในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวจนไม่สามารถสร้างความพึงพอใจ และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้แล้ว ผลประโยชน์ต่างๆ ที่เคยได้รับอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวก็จะสิ้นสุดลง

5. การกำหนดขอบเขตในการตั้งเก้าอี้ผ้าใบและร่ม ควรมีการกำหนดขอบเขต และแนวเขตในการตั้งวางเก้าอี้ผ้าใบและร่ม ไม่ให้รูก้าเข้าไปในบริเวณชายหาดมากเกินไป และเจ้าของกิจการเก้าอี้ผ้าใบและร่มแต่ละรายต้องมีความรับผิดชอบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในบริเวณเขตที่ให้บริการของตน พร้อมทั้งควรต้องมีเจ้าหน้าที่ให้การตรวจตราควบคุมอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อความสะอาด เป็นระเบียบของชายหาดพัทยา และเพื่อทัศนียภาพที่ดูสวยงามสำหรับผู้ที่พบเห็น ไม่ว่าจะแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เป็นการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้ การศึกษาภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสถานภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา
2. ศึกษาภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณ

ชายหาดพัทยา

แนวทางการดำเนินการพัฒนาชายหาดพัทยา

จากผลการศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา” สามารถนำมาสรุปเป็นแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยาได้ดังนี้

1. การจัดเขตว่ายน้ำบริเวณชายหาดพัทยา เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
2. การจัดสถานที่ให้เหมาะสมสำหรับการขายสินค้าต่าง ๆ พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากผู้ซื้อและผู้ขายให้เข้าไปซื้อขายในสถานที่ที่ทางราชการจัดไว้
3. การจัดอบรมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในเขตเมืองพัทยา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านการให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการกำหนดควบคุมมาตรฐานด้านอัตราค่าบริการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้รับความเป็นธรรมจากการใช้บริการต่าง ๆ
4. ปรับปรุงเรื่องความสะอาดของชายหาด โดยการจัดหาดังขยะเพิ่มมากขึ้นพร้อมทั้งมีเจ้าหน้าที่คอยจัดเก็บขยะที่สร้างความสกปรกให้กับชายหาดพัทยา และบริเวณโดยรอบ
5. การกำหนดเขตในการตั้งเก้าอี้ผ้าใบและร่ม ให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ ไม่ควรลุกล้ำบริเวณชายหาดมากเกินไป
6. ปรับปรุงสถานที่จอดรถโดยจัดพื้นที่จอดรถไว้เป็นราย ๆ เพื่อความเป็นระเบียบ

7. การปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งนักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่า การอนุรักษ์ รักษาสภาพแวดล้อมไม่ให้เกิดมลพิษ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 60.00 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 40.00 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 31-40 ปี เป็นร้อยละ 31.30 อายุ 21-30 ปี ร้อยละ 30.30 อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 23.00 และอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป เป็นร้อยละ 15.40 กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย ด้านที่อยู่อาศัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างอาศัยในภาคกลาง ร้อยละ 76.30 ภาคตะวันออก ร้อยละ 20.30 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 3.40 กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสด เป็นร้อยละ 78.00 สถานภาพแต่งงาน ร้อยละ 13.80 และสถานภาพหย่าร้าง ร้อยละ 8.20 กลุ่มตัวอย่างศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นร้อยละ 52.20 การศึกษาระดับ ปวช. หรือ ปวส. ร้อยละ 20.50 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 17.50 และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 9.80 กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพพนักงานเรียนหรือนักศึกษา ร้อยละ 27.30 อาชีพทำการค้าส่วนตัว ร้อยละ 25.00 นักธุรกิจ ร้อยละ 17.00 ลูกจ้างธุรกิจหรือร้านค้า ร้อยละ 11.40 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11.00 และอาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 8.30 ส่วนรายได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 15,001-20,000 บาท ร้อยละ 33.50 รายได้ 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 31.80 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 14.20 รายได้มากกว่า 20,001 บาท ร้อยละ 11.50 และ รายได้ 10,001-15,000 บาท เป็นร้อยละ 9.00

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์มาท่องเที่ยวหรือพักผ่อนที่พัทยา ร้อยละ 46.40 มาเยี่ยมญาติหรือเพื่อน ร้อยละ 37.30 มาทำธุรกิจ ร้อยละ 12.00 และมาอบรม ประชุมหรือสัมมนา ร้อยละ 4.30 กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาเที่ยวพัทยากับเพื่อน ร้อยละ 51.40 มากับครอบครัว ร้อยละ 31.30 มาคนเดียว ร้อยละ 13.00 และมากับบริการนำเที่ยว ร้อยละ 4.30 กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาเที่ยวชายหาดพัทยาโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 68.00 รถประจำทาง ร้อยละ 17.80 รถบัสนำเที่ยว ร้อยละ 9.40 และรถมอเตอร์ไซด์ ร้อยละ 4.80 กลุ่มตัวอย่างเดินทางมาพักผ่อนที่ชายหาดพัทยา 2-3 คืน ร้อยละ 57.70 พักผ่อนมากกว่า 3 คืนขึ้นไป ร้อยละ 32.50 และเดินทางมาเช้า-เย็นกลับ ร้อยละ 9.80 กลุ่มตัวอย่างเลือกสถานที่พักผ่อนที่บ้านญาติหรือเพื่อน ร้อยละ 34.50 บังกะโล ร้อยละ 31.70 โรงแรม ร้อยละ 30.00 และพักบริเวณชายหาด ร้อยละ 3.40 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเคยเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชายหาดพัทยา มากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 81.00 มาเป็นครั้งที่ 2-3 ร้อยละ 13.00 และมาเป็นครั้งแรก

ร้อยละ 6.00 ส่วนพฤติกรรมการท่องเที่ยวชายหาดทะเลอื่นพบว่า ทั้งหมดเคยไปท่องเที่ยวชายหาดทะเลอื่น กลุ่มตัวอย่างเลือกทำกิจกรรมพักผ่อนหรือชมทิวทัศน์ ร้อยละ 91.40 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ปิกนิกหรือรับประทานอาหาร ร้อยละ 64.20 เล่นน้ำทะเล ร้อยละ 64.20 และเล่นเกมส์ ร้องเพลง หรือสังสรรค์ ร้อยละ 15.40 ส่วนด้านค่าใช้จ่ายในการมาเที่ยวพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยวชายหาดพัทยาเฉลี่ยวันละ 500-1,000 บาท ร้อยละ 44.80 รองลงไปตามลำดับได้แก่ ต่ำกว่า 500 บาท ร้อยละ 40.40 และมากกว่า 1,001 บาท ร้อยละ 14.80

ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

1. ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติ

จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคิดว่าภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านความสวยงามของน้ำทะเลมากเฉลี่ย 3.78 ภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านความร่มรื่นของต้นไม้ และด้านความสะอาดของหาดทรายมีค่าเฉลี่ย 3.75 ด้านความกว้างของชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.67 ด้านความเหมาะสมของแสงแดดมีค่าเฉลี่ย 3.49 ด้านความเพียงพอของน้ำในการอุปโภคมีค่าเฉลี่ย 3.43 ด้านความเงียบสงบของชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.39 ด้านความตื่นึงของน้ำทะเลมีค่าเฉลี่ย 3.36 และภาพลักษณ์ทางกายภาพตามธรรมชาติด้านสภาพอากาศบริเวณชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.13

2. ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคิดว่าภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านโรดซาร์มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของพัทยามีค่าเฉลี่ย 3.76 ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านความพึงพอใจของจำนวนคนบนชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.73 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ย 3.69 ด้านการปกรั่มฟ้าใบสร้างความเป็นธรรมชาติมีค่าเฉลี่ย 3.67 ด้านพื้นที่ว่างมีเพียงพอกับการทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 3.63 ด้านนักท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชายหาดสกปรกมีค่าเฉลี่ย 3.55 ด้านรถบนชายหาดพลุกพล่านเดินทางไม่สะดวกมีค่าเฉลี่ย 3.50 ด้านจำนวนและความเป็นระเบียบของเก้าอี้ผ้าใบมีค่าเฉลี่ย 3.49 ด้านความเพียงพอของห่วงยางที่มีไว้บริการมีค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านจำนวนถังขยะมีเพียงพอกับความต้องการมีค่าเฉลี่ย 3. ด้านความสะดวกของเส้นทางลงสู่ชายหาดพัทยามีค่าเฉลี่ย 3.39 ด้านหาบแร่-แผงลอยทำให้หาดขาดความสวยงามมีค่าเฉลี่ย 3.33 ด้านกิจกรรมของกลุ่มข้างเคียงสร้างความรำคาญมีค่าเฉลี่ย 3.32 ด้านความสะดวกและปลอดภัยของสถานที่จอดรถมีค่าเฉลี่ย 3.31 ด้านชอบให้อาคารและร้านค้าตลอดแนวชายหาดมีค่าเฉลี่ย 3.30 ด้านบริเวณที่พักผ่อนไม่มีความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย ด้านการมีแหล่งช้อปปิ้ง

ทำให้พืชน่าสนใจกว่าหาคอื่นเท่ากันมีค่าเฉลี่ย 3.21 ด้านมีบริการสุขาและห้องอาบน้ำจัดเพียงพอมีค่าเฉลี่ย 3.18 ด้านแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนเป็นจุดดึงดูดให้มาพืชมามีค่าเฉลี่ย 3.12 ด้านค่าบริการสุขาและห้องอาบน้ำจัดเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 3.09 ด้านอาหารและเครื่องดื่มมีความสะอาดมีค่าเฉลี่ย 2.98 ด้านการมีแก๊งมาเฟียส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวพืชมามีค่าเฉลี่ย 2.91 ด้านสร้างโรงแรมเพิ่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 2.87 ด้านปริมาณหาบเร่ทำให้สะดวกต่อการซื้อของมีค่าเฉลี่ย 2.79 ด้านอาหารและเครื่องดื่มมีราคาเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 2.46 ด้านสภาพแวดล้อมของชายหาดพืชมามีค่าเฉลี่ย 2.40 และว่าภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านการที่พืชมามีแหล่งท่องเที่ยวหญิงบริการทางเพศมีค่าเฉลี่ย 2.28

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาภาพลักษณ์ของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพและแนวทางแก้ไขสภาพปัญหา

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เพิ่มประสิทธิภาพและจำนวนเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการเมืองพืชมในการอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ บริเวณชายหาดในปัจจุบันได้ประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอย่างรุนแรง เพื่อมิให้ลุกลามไปยังชายหาดพืชม ดังนั้นควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและเพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมการในการแก้ไขปัญหาภาวะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้บรรลุดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 จังหวัดและเมืองพืชม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจัดให้มีการรณรงค์รักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองพืชม โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองพืชมอย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาในการรณรงค์อนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมนั้น ได้มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ เฉพาะกลุ่ม ดังนั้นทางเมืองพืชมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง เพื่อที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนช่วยกันอนุรักษ์รักษาสภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่นของตนให้คงเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจได้ตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ทางเมืองพืชมควรร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดทำแผนการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพืชม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้สามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้ตลอดไป

2.2 ควรมีเจ้าหน้าที่ของเมืองพัทยาควรตรวจตรา กำกับดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณชายหาดพัทยา โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดควรเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาขึ้นแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนยังบริเวณชายหาดพัทยา

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

3.1 จัดให้มีทีมนักวิจัย คณะทำงานรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพเมืองพัทยา โดยจะต้องทำการจัดระเบียบการวางร้านค้าบริเวณใกล้ชายหาดให้ดูเป็นระเบียบ สะอาดตาแก่นักท่องเที่ยว

3.2 จัดตรวจสภาพน้ำทะเลทุก ๆ เดือนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาสภาพน้ำให้อยู่ในภาวะสมดุลย์เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว

3.3 จัดระเบียบที่พักผ่อนชายหาดให้เป็นระเบียบเป็นสัดส่วน ไม่ให้ยื่นล้ำเกินขอบเขตที่กำหนด

บรรณานุกรม

- คุณทลทิพย์ มาลากุล ณ อยุรยา. การศึกษาเปรียบเทียบความพอใจระหว่างผู้อยู่อาศัยในแฟลตกับ เรือนแถว กรณีโครงการเคหะชุมชนบางบัว 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2530). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.
- ชาญชัย ดวงจิตต์. (2526, เมษายน). การท่องเที่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตวิทยา. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, 1(3)รวมพล งามส่องใส. (2531). สมรรถนะการยอมให้มีได้สูงสุดในระบบสิ่งแวดล้อม. ใน *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โครงการวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลธิพร ไกรเวียง. (2531). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรป่าไม้, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทักษิณา พิมพ์รัตน์. (2533, เมษายน). ความสามารถในการรองรับ (carrying capacity): แนวคิดและข้อจำกัดของการใช้. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, 9(1).
- เทียนชัย มังฆมาน. (2524, ธันวาคม). การท่องเที่ยวในทัศนะของนักสังคมวิทยา (1). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*, 1(2).
- นันทิวิภา เกิดชื่น. (2533). ศึกษาความสามารถทางสังคมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดศึกษาเฉพาะกิจกรรมเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรียาพร พรหมพิทักษ์. (2527). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปองจิต แจ่มจรัส. (2527). ค่านิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศชะอำ. วิทยานิพนธ์ปริญญาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พันทิพา โจมประดิษฐ์. (2530). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวนศาสตร์ชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มนูญ วัลย์เพชร. (2530). *บทบาทของภูมิศาสตร์กับการพัฒนาการท่องเที่ยว*. ใน *การสัมมนาวิชาการประจำปี 2530*. กรุงเทพฯ: สมาคมภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยร่วมกับวิทยาลัยครูกาญจนบุรี.

วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร. (2526). *พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและการวางแผน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

เรื่อง ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

เรื่อง ภาพลักษณ์สภาพแวดล้อมทางกายภาพในการรับรู้ของนักท่องเที่ยวบริเวณ ชายหาดพัทยา

โปรดขีดเครื่องหมาย / หน้าคำตอบที่ต้องการ และในกรณีที่มีช่องว่างโปรดเติมคำตอบด้วย

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 3 ตอนด้วยกัน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาที่อ่าวบริเวณชายหาดพัทยา

ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สัญชาติ.....

4. ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน จังหวัด.....

5. สถานสมรส โสด แต่งงาน หย่าร้าง

6. ระดับการศึกษา ต่ำกว่ามัธยมศึกษา ปวส. หรืออนุปริญญา

ตอนปลายหรือ ปวช.

7. อาชีพ ปรินญาตรี สูงกว่าปรินญาตรี

นักเรียน นักศึกษา นักธุรกิจ

รับราชการ/ พนักงาน ทำการค้าส่วนตัว

รัฐวิสาหกิจ

ลูกจ้างธุรกิจ/ ร้านค้า รับจ้างทั่วไป

เกษตรกร อาชีพอื่น ๆ (ระบุ).....

8. รายได้.....บาท/ เดือน

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวบริเวณชายหาดพัทยา

1. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาชายหาดพัทยาค้างนี้

☐ ท่องเที่ยว/พักผ่อน	☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน
☐ ธุรกิจ	☐ อบรม/ประชุม/สัมมนา
☐ อื่น ๆ	

2. ลักษณะการเดินทาง

☐ มาคนเดียว	☐ มากับเพื่อน.....คน
☐ มากับครอบครัว (สามี ภรรยา บุตร)	☐ มากับญาติ.....คน
☐ กับบริการนำเที่ยว	☐ อื่น ๆ

3. พาหนะในการเดินทาง

☐ รถประจำทาง (ปรับอากาศ/ธรรมดา)	☐ รถรับส่งเที่ยว
☐ รถสองแถวนำเที่ยว	☐ รถยนต์ส่วนตัว
☐ รถมอเตอร์ไซด์	☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

4. ระยะเวลาที่พักชายหาดพัทยา

☐ มาเช้า-เย็นกลับ	☐ พักค้างคืน.....คืน

5. ถ้าพักค้างคืน พักแรมที่

☐ โรงแรม	☐ บังกะโล
☐ บ้านเพื่อน/ญาติ	☐ พักบริเวณชายหาด
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

6. จำนวนครั้งที่มาชายหาดพัทยา

☐ มาเป็นครั้งแรก	☐ มาเป็นครั้งที่ 2-3
☐ มามากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป	

7. ท่านเคยไปเที่ยวชายหาดอื่นมาก่อนหรือไม่

☐ เคยไป	☐ ไม่เคยไป

8. กิจกรรมที่ท่านชอบทำมากที่สุดในขณะที่ท่านมาพักผ่อน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ พักผ่อน/ ชมทิวทัศน์	☐ เล่นน้ำทะเล
☐ ปิกนิก/ รับประทานอาหาร	☐ เล่นวินด์เซิร์ฟ/ สกูดเดอร์
☐ เล่นเกมส์ ร้องเพลง สังสรรค์	☐ ซื้อของที่ระลึก

9. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้.....บาท/วัน/คน ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม	☐ ไม่เหมาะสม

ตอนที่ 3 ภาพลักษณ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณชายหาดพัทยา

คำชี้แจง ให้ท่านเลือกตอบเพียงข้อเดียวโดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ก. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	เฉยๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ท่านรู้สึกชื่นชมในบรรยากาศที่ร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นไม้บริเวณชายหาดพัทยา
2. ท่านมีความประทับใจต่อความสวยงามของน้ำทะเลบริเวณชายหาดพัทยา
3. ลักษณะชายหาดมีความกว้างเหมาะสำหรับการพักผ่อนและทำกิจกรรมต่างๆ
4. ท่านมีความประทับใจต่อสภาพของหาดทรายที่ขาวสะอาดในบริเวณชายหาดพัทยา
5. บรรยากาศบริเวณชายหาดพัทยามีความเงียบสงบดีไม่มีการส่งเสียงดังหรือก่อเหตุรำคาญ
6. ความตื่น-ลึกของน้ำทะเลเหมาะกับการเล่นน้ำทะเล, เรือใบ, สกูตเตอร์ หรือ วินเซิร์ฟ
7. แสงแดดบริเวณชายหาดพัทยามีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่ท่านทำอยู่บนชายหาด
8. สภาพอากาศบริเวณชายหาดพัทยามีความสดชื่นปราศจากควันพิษและฝุ่นละอองต่าง ๆ
9. ปริมาณน้ำใช้มีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข. ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้น

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. เส้นทางลงสู่บริเวณชายหาดมีความ สะดวกเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว
2. สถานที่จอดรถมีความเหมาะสมทำให้ รู้สึกสะดวกและปลอดภัย และเพียงพอ ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. ปริมาณเก้าอี้ผ้าใบมีความเป็นระเบียบ เหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวน นักท่องเที่ยว
4. หาบเร่-แผงลอยตามบริเวณชายหาดมี ส่วนทำให้ชายหาดขาดความสวยงาม
5. การปกร่มผ้าใบบริเวณชายหาดมีส่วน ทำให้มีความเป็นธรรมชาติมากกว่า การตั้งซุ้มดอกหี้อย่างถาวร
6. ปริมาณห่วงยางที่มีไว้บริการมีเพียงพอ ต่อจำนวนของนักท่องเที่ยวและวาง อย่างมีระเบียบเหมาะสม
7. ปริมาณหาบเร่ที่เพิ่มขึ้นทำให้ท่าน สามารถเลือกซื้อของได้อย่างสะดวก
8. บริเวณที่ท่านพักผ่อนมีที่ว่างเพียงพอที่ ท่านจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้
9. ท่านมีความพอใจต่อจำนวนคนบน ชายหาดพัทยานี้
10. ราคาอาหาร-เครื่องดื่มบริเวณชายหาด พัทยานีราคาสมเหตุสมผล
11. รถบริเวณชายหาดพัทยานีความ พลุกพล่านทำให้ท่านเดินทางไม่ สะดวก

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
12. กิจกรรมของกลุ่มข้างเคียงทำให้ท่าน รู้สึกรำคาญ
13. การจัดตั้งถังขยะในที่ต่าง ๆ มีความ เหมาะสมและจำนวนเพียงพอ
14. อาหารและเครื่องดื่มมีความสะอาดถูก หลักอนามัย ปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว
15. การจัดบริการห้องสุขา ที่อาบน้ำจืด มีจำนวนเพียงพอ
16. ค่าบริการห้องสุขา และห้องอาบน้ำจืด มีราคาเหมาะสม
17. บริเวณที่ท่านพักผ่อนมีความปลอดภัย ไม่ต้องวิตกกังวล
18. ท่านชอบที่จะให้มีอาคาร-ร้านค้า ปลูกเรียงรายเต็มไปหมดตลอดแนว ชายหาด
19. เพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรมีการ ปลูกสร้างโรงแรมและคอนโดมิเนียม เพิ่มขึ้นตลอดแนวชายหาด
20. หากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือ อนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณหาด พัทยาก็ต้องดำเนินการสอดคล้อง กับปัญหาและความต้องการของ ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว เป็นส่วนใหญ่
21. ท่านคิดว่าปัจจุบันชายหาดพัทยามี สภาพแวดล้อมทั่วไปดีอยู่แล้ว ไม่ควร มีการพัฒนาอะไรอีก

	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
22. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวได้มีส่วนทำให้พืชมามีความหลากหลาย
23. ท่านรู้สึกอย่างไรที่พืชมามีแหล่งท่องเที่ยวที่มีหญิงบริการทางเพศ
24. แหล่งท่องเที่ยวยามราตรีเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นจุดดึงดูดใจให้ท่านมาเที่ยวพญา
25. ท่านคิดว่ากรณีที่พืชมามีแก๊งค์มาเฟีย นั้นมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของพญา
26. ท่านคิดว่ากรณีที่พืชมามีแหล่งช้อปปิ้ง ทำให้หาดพญาน่าสนใจกว่าหาดอื่น
27. ท่านคิดว่าโรคซาร์สมีผลกระทบต่อ การท่องเที่ยวของพญา

28. ถ้าท่านมีโอกาสกลับมาเที่ยวชายหาดพญาท่านจะกลับมาเที่ยวอีกหรือไม่
 มา ไม่มา เพราะ.....

29. ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อปรับปรุงบริเวณชายหาดพญาอย่างไรบ้าง

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ภาคผนวก ข

จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพำนักตามสถานที่ ตั้งแต่ปี 1999 ถึงปี 2003

จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพญาจำแนกตามสัญชาติ ตั้งแต่ปี 1999 ถึงปี 2003

สัญชาติ	1999	2000	2001	2002	2003
ไทย	604,975	631,826	700,657	613,159	637,917
เยอรมันนี	126,667	141,420	175,841	42,690	44,782
ฮ่องกง	121,573	130,347	184,026	52,054	62,974
อังกฤษ	78,918	86,901	78,240	546,991	583,484
ตะวันออกกลาง	71,195	7,226	43,747	167,982	155,008
ญี่ปุ่น	90,330	101,262	93,719	74,385	90,361
สหรัฐอเมริกา	52,914	53,626	53,440	56,615	73,725
แคนาดา	10,273	9,970	7,723	162,398	165,478
ฝรั่งเศส	45,744	50,114	45,502	12,625	18,345
ออสเตรเลีย	22,875	20,793	17,837	24,634	26,095
สวีเดน	24,528	25,687	20,307	24,515	34,034
เนเธอร์แลนด์	26,602	31,260	33,861	45,470	51,483
สวีเดน	24,701	20,006	16,171	202,661	237,608
เคนมารีก	40,766	20,442	17,982	34,992	34,852
เบลเยียม	16,556	21,480	14,234	44,543	53,031
ออสเตรีย	25,548	26,418	14,145	22,239	25,910
มาเลเซีย	28,622	26,894	46,738	35,043	36,633
สิงคโปร์	38,820	45,880	52,354	159,256	179,492
อิตาลี	43,024	33,993	26,978	59,152	74,414
นิวซีแลนด์	6,029	6,564	3,353	11,373	15,566
ไต้หวัน	232,699	242,399	95,275	46,677	46,923
จีน	29,739	314,465	327,163	34,372	38,314
เกาหลี	150,492	160,908	196,242	5,814	7,403
รัสเซีย	49,633	25,660	124,264	25,532	31,165
อินเดีย		20,808	20,675	72,154	80,729
อื่น ๆ	129,589	99,283	104,532	171,182	180,712
รวม	2,360,212	2,355,632	2,515,006	2,749,138	2,986,438

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพญา

ประวัติย่อผู้เขียนปัญหาพิเศษ

ชื่อ-สกุล	นายวิทยา ผลลูกอินทร์
วัน เดือน ปีเกิด	14 เดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2519
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	37/1 หมู่ 1 ตำบลนาเกลือ อ่าเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2540-2546	รองประธานกรรมการ บริษัท สินจินดา คอนสตรัคชั่น จำกัด
พ.ศ. 2547	สมาชิกสภาเมืองพัทยา (สม.)
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	วิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเครื่องกล)
	สถาบันราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2547	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป)
	มหาวิทยาลัยบูรพา